

45 к.

ШАКИР СЕЛИМОВ

севги алеви

ШАКИР СЕЛИМОВ

севги алеви

Шиирлер ве поэмалар

13 *Жули*

Ташкент
Гъафур Гъулам адына эдебият ве санъат нешрияты
1982

Москвада яш языджыларнынъ VII Бутюниттифакъ мушавересинде белли совет шаири Давид Кугультинов яш эдебиятчыларгъа шойле деген эди: «Биринджи китабынъызда сиз эдебияткъа насыл кельгенинъизни, экинджисинде исе насыл яратыджы олабильгенинъизни айтмакъ керексиз. Учюнджисинде — вазифенъиз даа муим оладжакъ, яни эдебият хазинесине насыл янъылыкъ къошабильгенинъизни анълатмалысынъыз».

Сайгъылы окъуйыджым, элинъизде учюнджи китабым булунмакъта. Биринджи ве экинджи джыйынтыгымда мен эдебияткъа насыл кельгенимни ве насыл шаир олгъанымни айтып олдыммы-ёкъмы, озюнъизге малюм. Учюнджисини сизге эдие этер экеним, юректен раатсызланмакътам... Эдебият хазинесине янъылыкъ къошабильдимми, аджеба?

Юрегимде бинъ бир теляш, эеджан, севинч иле «Севги алевимни сизге такъдим этмеге джесаретлендим.

Автор

ЗАМАНДАШ

Иикънялынъ къызыл байрагъын туткъан,
Азатлыкъ дженклернинъ тозларын юткъан,
Қавний адымларын тек алдгъа аткъан,
Эйкельде эбедий олып къаткъан таш,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Юксекте учмакънынъ дадыны бильген,
«Мессершмидт»лернинъ зыкъысын берген,
Булутлар чюйинне Йылдызын ильген,
Коклерде махв олгъан къарталгъа юртдаш!
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

БАМ ёлагъында челик ёл къургъан.
Күреште пишкпилик рекордын ургъан,
Асав дерьяларнынъ ёлуны бургъан.
Еллары къаврагъан чёллерге туташ,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Джинс деген урбасын тарттырып кийген.
Шималь еллертиде къарарып-куйген,
Дагъларнынъ ташыны талкъандай тюйген,
Йыкъылмай гурь оськен сельбиге бойдаш,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Ярым йыл сомада учын долангъан,
Ерда алев корьсе, янып-ойлангъан,
Земинге «Иттифакъ» олып айлангъан,
Къараман йигитлер союна сойдаш,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Тыңчыкъ сынғырында кылыч ве къалкъан,
Дюньяны дженклерден къртарып къалгъан,
Изден чыкъкъанларны изинъ салгъан,
Эрксевер халкъларгъа къардаш-аркъадаш,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Халкъына багъышлап шурет иле шан,
Акыкъат огърунда джан берди инсан,
Халкъ тилинде олды ады Къараман,
Чилиде курешкен эр бир магърур баш,
Бизим замандаштыр, бизим замандаш!

Нейтрон бомбалардан къошу айдагъан,
Кендине ал къанлы пошу сайлагъан,
Зорбалыкъ, ашшалыкъ ёлдан таймагъан,
Нидже мазлумлардан акъызгъан козьаш,
Бинъ лянет! Олар да бизим замандаш!

Шаир, битти демс сен бу йырынъны,
Тутандыр багърында сыджакъ кърорунъны,
Гизлемс юректс эйи сырынъны,
Бу — куреш майданы, кель, сен де янаш,
Заманны паклейик, кель, эй, замандаш!

СОЛДАТ ДОСТУМА

Эр кунъ саба, эр кунъ саба
Ал купешиниъ теллерин
Пенджеремден кирелер де
Шень юзюмни опелер.
Танъда эскен талгъын елниниъ
Салкъын-салкъын эллерин
Гуя, тур, деп пенджеремни
Яваш чертип отелер.

Сени исс, солдат достум,
Билем, горп уянта.
Эркелемей сени не ель,
Не де иурлу'ал кунеш.
Озь сыранъдан ер аласынъ
Такъып елькенъс чанта,
Силя берди санъа Ватан,
Душман кельсе.— деп куреш!

Тыпкъы сендай тура эди
Постта уйкен неслимиз,
Мына, эйди нидже йылдыр
Кърорчалаймыз Ватанны.
Нидже йылдыр, быльсенъ, достум,

Сия тутып келемиз,
Нидже йылдыр солдат олып,
Къорчалаймыз эр джаны.

Аля бугунъ къутуралар
Ач къузгундай душманлар,
Гедже-куньдюз шапырыла,
Инълей нидже океан.
Джунглилерде атеш яна,
Оле нидже инсанлар;
Бугунъ кене джеллятларнынъ
Эллеринден тама къан.

Солдат достум! Билъ ки, бугунъ
Инанамыз биз санъа!
Истеймиз биз корьмеге тек
Ал кунешнинъ теллерин.
Буны истей урь Ватанынъ,
Эр бир инсан, эр ана.
Къавий тут сен автоматны,
Титремесин эллеринъ!

ИЫЛБАШ ШИИРИ

Екъ, бугунъ къалемим аджиздир, достлар,
Язмагъа омюрнинъ кечейткъанын.
Юрегимде сынъырсыз арзу-тилек бар,
Бугунъ арзуларгъа къурбандыр джаным.

Энъ якъын достунънън сагълыкълашкъанда
Керекми хатырлав яман куньлерни?
Елькъуван Иылбашкъа якъынлашкъанда
Ойлайыкъ кечкен саф-аман куньлерни.

Тышта къар ягъмакъта, аджайип, саде,
Омюрде шу къардай олайыкъ темиз.
Бизни бекдемекте рыкъма-рыкъ къаде,
Достлар, котерейик, келинъ, эпимиз!

Кунеш олып кирсин юрегимизге
Дюнъяда айтувлы Кавказ шампаны.
Рух берсин арзу ве тилегимизге,
Якъы йылнынъ къуванчлы олсун эр аны.

Къара кольге киби кезген «дженк» сёзю
Бахтлы омюримизни этмесин зевал.
Нурлу олсун даим инсанлар юзю,
Уфукъта да даим кунеш олсун ал!

Қыаршылап алсынлар балаларымыз
Тувған эвимиэиниң босағасында.
Оларға ракета, танклар алырмыз,
Оюнджакъ оларакъ шенъ ёлкасына.

«Балалар дюньясында» корейик факъат
Пыштав, автомат ве ракеталарны.
Зесрли тозлардан* олмайыкъ сакъат,
Қыаршылап алайыкъ сағлам танъларны.

Дженк олсун даима қыайнакъ эмекте,
Софрамызда олсун бол-сал ниметлер.
Бошатынъыз қыадени Йылбаш кельмекте,
Толдурынъыз юрекке яхшы ниетлер!

* Радиактив тозлар маңасында.

БАЛАЛЫҒЫМ

Балалығым кечти-кетти
Яшыңлы бир кунъ киби.
Аман-аман қыркықа еттим
Санки балам дюнь киби.

Чапқылашам қызыларымнен
Юварлатып ойнайым.
Балалығым қыймайын мен,
Ич оюпға тоймайым.

Керек олса «мачик» олам,
Керек олса «ат» олам.
Қызыларымчюп «бешик» олам,
Ойнай ве тақбат алам.

Юрегиме арув ола
Балларымнен ойнасам.
Қыде козюм яшкыа тола
Балалығым ойнасам.

...Догъып, бала олалмадым
О қыркынджы йыллары.
Ич де аңлап олалмадым
Анайымның йырлары:

«Юкѣла балам, юкѣунъ кельсе,
Ярин эрте турарсынъ.
Иншалла кѣавгѣа битсе
Кѣалакѣайгѣа тоярсынъ.

Дженктен аман кѣайтса бабанъ,
Бир эчкичик алырмыз.
Улакѣласа, акѣшам-саба
Сагѣа сютюн сагѣармыз.

Авелеп учкѣан самолѣтнынъ
Кѣанатлары демирин?
Бахтынѣызы хырпалагѣан
Дженкнинъ сонѣу келирми?

Юкѣла-юкѣла кѣочанайым.
Тезден акѣай боларсынъ.
Ах, козюндѣен айлянайым
Бир кунъ ашкѣа тоярсынъ».

Отип кетти дженк йыллары
Балалыгѣым хырсызлап,
Яшлыкѣнынъ да сарп ѣлларын
Отти кяде буз-бузлап.

Бу зятнынъ ѣлларында
Не кыдырып, чаптым мен?
Мына, энди балларымда
Джоюгѣымны таптым мен.

Чапкѣалашып кѣызларымнен
Юварлашып ойнайым.
Балалыгѣым кѣыймайым мен
Ич оюнѣа тоймайым.

Балаларым-балалыгѣым,
Меяи раат кѣойманѣыз!
Балалыгѣым — балаларым,
Тойып-тойып ойнанѣыз!

ЯЗ АКЪШАМЫ КЪАРАГЪАЧ ТЮБЮНДЕ

Аккъуш киби ялдай кокте толгъун ай,
Ляп-ляп яна кок шемълери — йылдызлар.
Этраф чым-чырт, алем дженксиз олгъандай...
Тоз ятышкъан, бом-бош къалгъан ёл-ызлар.

Язныгъ сыджакъ чиллесинде болдургъан
Къушлар юкълай бир-бирине тыкъылшып.
Анайымнынъ къырыкъ къальбин толдургъан —
Секиз эвлят отургъанмыз сыкъылшып.

Отургъанмыз гурь къарагъач тюбюнде,
Къорантанынъ сакъат джанлы «инджеси»,
Энъ севимли эркетайы, кенджеси —
Мен отурам анайымнынъ тизинде.

Анам тизе яринки кунь планын.
Болюштире япыладжакъ ишлерин:
— Эр кес ярын озь ишини беджерсин. —
Дей де, сая иш япаджакъ кишилерин:

— Шевкъие, Селиме, Нурие ве Мелекке
Саба эрте кетмек керек эмекке.
Къолдерменде керек ашлыкъ тартмагъа,
Сентгъафарнен ортанджымыз Сентке.

Фетие, сен де ташла, къызым, къокъланъны,
Едиге ёттинъ, энди оюн керекмез.
Ярын саба ал къолунъа къопкъанъны.
Барып дут джый, къышта ашармыз бекмез.

— Тек кенджемиз ишсиз къалды, — дей анам, —
Къа айтыгъыз, онъа не иш берейик?
(Мен де бойле итибаргъа къуванам)
— Иши белли: къа ойнасын, корейик!

Зий-чув ола шу арада уйкснлер.
Кеманесин ала агъам элине.
— Чалгъы да бар, тюш ортагъа тез, — дейлер,
Мен сарылам анайымнынъ белине.

Козълеримни оип, анам оплата:
— Тур, ойнаса, пек устасынъ, къозум, — дей.
Шайтип мени орталыкъта ойната,
Меним исс козюме шей корюнмей!

«Агъыр ава» ве «Къайтарма» чалына,
«Асса!» дейлер, ерге тие тизлерим.
Юрегимде санки алев алына,
Башым дёне, тынып къала козълерим.

— Етер! — дейлер, — кеманеджи болдурды,
О чалмайджакъ бедавадан-бедава.
— Пара ёкътыр, чалсын борджгъа, — дей анам, —
Ярын талкъан пишпрirim бир тава.

Шу арада мияв къушнынъ сесини
Эшитемиз, къоркъып, сусып къаламыз.
Бу сес ала анайымнынъ эсини,
Дей: — Яраббим, сав къайткъайды бабанъыз...

Анайымнынъ кокюсине къойып баш
Пек сыйыкъам, козылерини юмам мен.
Шефкъатлымнынъ козылеринден тама яш,
Сыкъ-сыкъ ургъан юрегини дуям мен.

Не къоркъусын, не козяшын бильдирмей,
— Маади болды, ят юкъланъыз, баллар, — дей.
Унутманъыз ярын эрте турмагъа,
Ортюнемиз секяз джан бир ёргъангъа.

Отура о сонъсыз кокке тикилип,
Санки коктеп булунаджакъ бир чаре.
Манълайымны опе яваш эгилип,
— Дженк биткейди... — дей де кокюс кечире.

ҚЪАРБАБАНЫ БЕКЛЕП...

Қыашкыр киби улуй тышта
Қыар-боранлы адджы ель,
Тек Қыарбаба къоркъмай қыштан,
Долана о бағълап бель.

Долана о эль — юртларны,
О кирмеген эв ёкътыр.
Бакъып чыкъа джап-сыртларны,
Оны беклеген чокътыр.

О эм кунъдюз, эм де гедже
Кезип юре, юкъламай.
Қыарбабачюн қыш эглендже;
Қыар уфюрте токътамай.

Агъызы ыслы собамызда
Яна тезек ве къорай.
«Э» денильген къобамызда
Анам манъа фал къарай:

«Ана, джюйрюк минген бир къарт
Эвимизге кельмекте.
Омузында чантасы бар,
Бизге бакъып кульмекте...

Юкѣла, кѣозум, юм козюпѣни,
Ярын Йылбаш сабанѣдыр.
Джюйрюк минген кѣарт, озюпѣнинѣ
Дженкке кеткен бабанѣдыр.

Юкѣла, кѣозум, санѣа бабанѣ
Чокѣ бахшышлар кетире.
...Яваш-яваш сѣне соба.
Анам фалын битире.

Собамызда гурѣлеп янгѣан
Аллы алев кѣорлана.
Татлы хаял, ойгѣа далгѣан.
Сабий кѣальбим хорлана...

Кирпиклерим бир-бирине
Татлы-татлы япыша.
Джюйрюк минген кѣарт корюне.
Тюште ониен тапышам.

АНАМ, СЕНИ ПЕК САГЪЫНДЫМ

Анам, сени пек сагъындым, шунинѣчюн бугунѣ
Татлы-татлы ойларымнен сени апѣмакѣтам.
Нидже йылдыр юрегимде байлангѣан дююм
Чезилиркен, асретинѣнен кене янмакѣтам...

Кене пейда олды рухунѣ, кене ѣкѣладынѣ,
Саф, мубарек эллеринѣнен сыйпап башымны.
—Сагъсынѣмы,—деп озѣ борджунѣны кене
акѣладынѣ,
Сонѣ яваштан сорадынѣ сен меним яшымны.

Ойчан, махзюн козѣлеринѣнен бакѣтынѣ козюме.
Озюпѣкидай сачларымны охшап сыйпадынѣ.
Кене сыджакѣ кокюсинѣни бастынѣ козюме,
Озюпѣкидай кѣашларымны охшап сыйпадынѣ.

Ах, шефкѣатлы, коралмадынѣ магѣрур яшымны.
Афу эйле манѣа кеткен земетлеринѣни.
Кокюсинѣге сыйыкѣгѣан о сабий башымны,
Эял эт сен, манѣа берген ниметлеринѣни?

Нидже йыллар... Анѣсам янам, сенинѣ багѣрынѣдан
Бир кучючик сабий олып айрылгѣанымны.

Къальбим сызлай, ах, шу куню алгъан агърымдан...
Анъсам, санъа сонъки кере сарылгъанымны.

Анъламадым: ничюн сенден айрылгъан куньде
Къарышмады тѣпемдеки кокнен къара ер?
Биз, эвлятлар аналардан айырылгъан анъде
Разы эдим, ай ве кунеш сѣнселер эгер.

Разы эдим, деръяларнынъ суву еринс
Садакъатлы эвлятларнынъ козъяшы акъса.
Энъ ягъмурлы, къарлы куньлер къайтса кериге
Бутюн алем матем тутуп, къаралар такъса.

Эйат! Эйат! Эртеми-кеч кете аналар,
Биз — эвлядын озълеринден мирас къалдырып.
Бизлер акъта олардан тек ойлар къалалар:
«Юрмесинлер бош-бошына чылбыр далдырып»...

Ах анайым, сен де шойле ойландынъ, эльбет,
Сонъки кере козълерини тоймай опъкенде.
Шай ойладынъ къыбла бетке чеврильгенде бет,
Шай ойландынъ эбедийлик блгъа кеткенде.

...Бахтлы йылдыз туюнде мен догъгъан экеним,
Коресинъми, шиир язмакътам санъа багъышлап.
Доген эдинъ: орап балам, эр кес экенин,
Не буюк бахт шиир язмакъ сени алгъышлап!

Яш къальбиме гузелликлер урлугъып сачтынъ,
Ильки кере чименликни косьтердинъ озюнь.

Энди исе шу чименлик къальбимде атты —
Сеиниъ ячюн багъышлайым энъ нефис сѣюзом.

Ильки кере сен косьтердинъ Чолпан йылдызны,
Дединъ шудыр йылдызларинъ энъ дюльбер сою.
Боюнь этип расткетирсенъ шойле бир къызны
Келин этип алыр эдик эткен сонъ тоюнь.

Сабийликтен ашыкъ эттинъ мени йылдызгъа,
Ашыкъ эттинъ чименликке, кунешке, айгъа.
Аначыгъым, эвлендим мен сен айткъан къызгъа,
Амма ничюн келалмадынъ гурьдели тойгъа?..

Юнь шалынъны къалдыргъансынъ — «келинге
нишан».
Бир вакъытлар байлап юрген эв зийнетинъни.
Агъыр кельсе биле сѣюзом, анайым, инан,
Бильмегенсинъ озъ къадринъни, озъ къыйметинъни.

Биз берабер къаршылардыкъ танъларны, бельким,
Къайгырмагъан олса эдинъ ялынъыз мени.
Анасына бордж одемей бахтлы олгъан ким?
Борджум бермек ничюн къайдан алайым сени?!

Олса эдим Прометей, кунешин алып
Нурларыны аналаргъа даркъатыр эдим.
Ве дер эдим: омюрбилдя турунъыз янып,
Ер юзюнде къара куньлер олмасын энди.

Эй, сен сема бошлугъында учкъан космонавт,
Аякъ баскъан сѣйраепге эйхель къой, къана,

«Ана» олсун онынъ ады. эт сен шуиъа ант,
Чюнки санъа къанат берген Анадыр, Ана.

Эй, сиз, янъы догъъан миллионджа эвлятлар,
Эмдиъизми ана сютюн къана ве къана,
Билинъиз ки, сизни беклей сютдай акъ ёллар.
Билинъиз ки, энъ мукъаддес нисан бу — АНА!

АЛИМЕ

Алиме, Алиме! Эй, Ватан кызы,
Изин бер, йырлайым джесаретинъни.
Эй, сен халкъымызынъ сёнмез йылдызы,
Йырлайым бир кунълик эсаретинъни.

О сенинъ омрюнъде сонъки кунъ эди
Азаплар, къыйнавлар сонъуна еткен.
О сенинъ омрюнъде ильки кунъ эди.
Эбедийликнинъ ёлуна кеткен...

О куню бильдинъ сен ольмейджегинъни,
Къуршунлар тенинъни тельчелесе де,
Душманнынъ ахыр сонъ кульмейджегини
Бильдинъ сен, сонъ дакъкъанъ етип кельсе де.

Эй, тувгъан чёлопъпинъ мискин лялесн!
О куню ал къанынъ ерге тёкольдн.
«Ватаным, сен ичюн!».. Кесильди сесинъ...
Булутлар пердеси бирден сёкольди.

Эпкили, эпкинли ягъды сонъ ягъмур,
Тувгъан топрагъынъа къарышты къанынъ.
Сеннен сагълыкълашмакъ не къадар агъыр!
Не къадар шеревли энъ сонъки анынъ!

Алиме, Алиме! Джесюр Алиме!
Баарьде ачтылар ильван лялелер.
Курешинъ сеадет кетирди бизге,
Адынъны къанатта ташыйлар еллер.

Алиме, Алиме! Еллер эселер.
Далгъалы омрюкъдай байракъ къолунъда.
Алиме, Алиме! Гуллер оселер
О куню сен кеткен сонъки ёлунъда...

Алиме, Алиме! Кетесинъ огде,
«Тынчлыкъ ве бахт олсун», деп эр бир ильде.
Екъ, даа сонъки ёл, Алиме, огде
Биз сеннен кечермиз о ёлны илле!

СИЗГЕ НЕ КЕРЕК?

Сизге не керек?
Денъизиниъ мавылыгъымы,
Дагъларныиъ магърурлыгъымы,
Чёллериниъ кенълигими,
Баарынииъ шенълигими? —
Алынъыз бизим къызлардан!

Сизге не керек?
Мария инджелигими,
Я гурджи кунъджюлпигими,*
Азериниъ татлы сёзюми,
Русларныиъ ачыкъ юзюми? —
Алынъыз бизим къызлардан!

Сизге не керек?
Алиме фиданйлигими,
Сабрие кедайлыгъымы,
Анпфе джесюрлигими,
Ай, купеш тесирлигими? —
Алынъыз бизим къызлардан!

* А. С. Пушкиннииъ «Багъчасарай чешмеси»ндеки Мария
ве Зарема.

Сизге не керек?
Чеберлик, эвджюенликми,
Эмекте биринджиликми,
Бульбульдай йырлап, отюшми,
Алегдай сыджакъ опюшми? —
Алынъыз бизим къызлардан!

Сизге не керек?
Сынъырсыз мераметликми,
Тойларда шераметликми,
Ингитни беклеген бахтмы,
Севгиден къурулгъан тахтмы? —
Алынъыз бизим къызлардан!

ЙЫРДЖЫ

Сабрис Эреджеповагъа

Дюньяда матемнигъ эписи агъыр,
Эписи яныкълы, эписи тюшкюн,
Эписине конемиз, этемиз сабыр,
Тек йырджы математи мушкюльден-мушкюль.

Екъ, ялан! Бир кере яшамай инсан,
Бир омюр корьгенге бу дюнья пек тар,
Бульбульге, къарталгъа ошамай инсан,
Яшавны билъгенге эки аят бар.

...Йыр киби окъулды дуа-суселя,
О энди санагъа чыкъмайджакъ, эйат!
Матемли гонълюмде рушен теселля:
Онынъчюн башланды экинджи аят.

Экинджи аятны дженнет беллеменъ,
О — халкънынъ къальбинде къалгъан терен из,
Экинджи аятны дженнет беллеменъ,
О — тюшкюн къальблерге нур берген йылдыз.

О — бизчюн парылдап янгъан бир Керем,
Ве бизчюн ольмейджек бир мирас — унер,
Йырыны эшитсем, дюньямын корем,
О — бизге зевкъ берген бир Ашыкъ Умер.

Эй, халктым, бу сенчюн матем кунь дегяль,
О — бизчюн догъгъан саф янъы бир йырдыр,
О йыры пак эйле, рухуна эгилъ,
О сени яшаткъан, кучъю бир сырдыр!

КУНЬЛЕРИМ

Ах, дюльберим!
Ах, дюльберим!
Юзюнъ киби рушен олсун
Куньлерим,
Сачларындай гуръ шенъ олсун
Куньлерим!

Ах, дюльберим!
Ах, дюльберим!
Кокюсингдай йымшакъ олсун
Куньлерим,
Герданындай ап-акъ олсун
Куньлерим!

Ах, дюльберим!
Ах, дюльберим!
Леблерингдай татлы олсун
Куньлерим,
Адынъ киби адлы олсун
Куньлерим!

Ах, дюльберим!
Ах, дюльберим!

Къучагынъдай сыджакъ олсун
Кунылерим,
Опоушинъдай узакъ олсун
Кунылерим!

Ах, дюльберим!
Ах, дюльберим!
Манъа бакъкъан козылеринъ,
Мени якъкъан козылеринъ,
Киби, къара олмасын тек
Кунылерим!

ОМЮР — ДЕГИРМЕН

Эмиль Амитке

Достум, достум! Акълындамы, бир яз куню,
Отпусканънынъ сонъ кунълери къалмасында,
Сагълыкълашып, пиво ичтикъ акъ копоюлю,
Самаркъанднынъ чинарлары талдасында.

Эш-достларны хатырладыкъ бирер-бирер,
Хатырладыкъ дженкте олген бабаларны.
Хатырладыкъ башымыздан кечкен кимер
Зевкълы кунни ве кунешсиз сабаларны.

Бинъ яшлы къарт чинарлар да тепренерек,
Шаат эди эр бир айткъан сёзюмизге.
Кечкен йыллар кельди якъын, кетти эрек,
Сонъ озюмиз шашып къалдыкъ озюмизге:

Не худжур шей, фильмсм аслы, къайдан кельди
Бу къадар чокъ хатырлавлар башымызга?
Къарт чинарнынъ шувултысы гуя деди:
«Не корьдинъиз отуз беш-къыркъ яшынъызда?»..

Хатыралар мевзусындан къачмакъ ичюн
Шакъа эттим, мерам эди — лафны бурмакъ:

— Бирер пиво патлатайкы, сонъ айт, ничюн,
Дегирменден кельген киби башынъ ап-акъ?

Чинарларгъа бакътынъ сессиз, бакътынъ кокке,
Къаба шакъам ничюн тильсиз къалгъайдым мен.
Юзь-козюнъде дуймадым мен зерре опыке,
Дединъ:— Омюр инсан ничюн бир дегирмен...

...Йыллар кече. Яз, къыш келем чинарлыкъкъа,
Язда йырлай, эгилелер къышта ельден.
Екъ, оларны не къыш енъе, не ель йыкъа,
Хатырыма сен тюшесинъ ве дегирмен.

* * *

Мен сени тюшюмде опыкен экеним,
Дерсинъ ки, леблерим атешке тийди.
Инает, арзума еткен экеним —
Козюме севдалыкъ яшлары ийди.

Къаршымда тураркен дюльбер суретинъ
Эдне эйлединъ энъ татлы демлер.
Мазун бакъышынгънен яваш сорадынъ:
«Бизни айыргъапплар айт, джаным, кимлер?»

Нейлейим, джевапсыз къалды суалнинъ,
Къальбим къычырса да, айланмай тилим.
Артыкъ омюр-билля шойледир алым,
Артыкъ омюр-билля яралы дилим...

ТАТЛЫ ЗЕЭР

Ах, бу севги деген шей не кэсьтермей?
Откъа, сувгъа аттыра кя тирилэй.

Севги ичюн джанындан кечкен азмы?
Кя бал-шербет, кя зезр ичкен азмы?

Севсенъ, сыгъмай юресинъ кенъ фелекке,
... Мен озюм де урулдым бир мелекке.

Севда олдым козюне, сачларына,
Эки яйдай тартылгъан къашларына.

Севда олдым къамышдай белине де,
Мени джувукъ къоймагъан элине де...

Севда этти ай киби янакълары,
Тегиз-тыгъыз, бем-безд аякълары...

Урулдым мен къызнынъ шай дегерине,
Къыскъа этип айткъанда, эр ерине.

Азыр эдим опынъчюн джан бермеге,
Донор олып тенимден къан бермеге.

Амма онъа керекмей не яш джаным,
Не де сезип, къайнагъан сыджакъ къаным.

Онъа керек эди тек мени якъмакъ,
Шу бичаре алыма кулп бакъмакъ.

Бу гузельнинъ адети шойле экен,
Мен киби чокъ яш джанны дертлн эткен.

Инанмагъан кимсенинъ севгисине,
«Чин севги ёкъ», деп кестирген кендисине.

Мен де боюн эгерек, талийине,
Гузелликте тенги ёкъ Алиме

Такъыларакъ, уютни ич джоймадым,
«Бир кунъ мапъа бахт кулер», деп ойладым.

Кольге киби пешинден узюльмедим,
Арувчаннынъ изинден козь узьмедим.

Бааръ эди. Гуль джыймагъа чыкъты чёльге,
Такъылдым мен онъа кене олып кольге.

Тувгъан коюм Буюк-Ась чёллеринде
Бар дюньягъа берильмез гуллеринде.

Ах, шу киббар яврумнынъ юзюн корьдим,
Севгилиме бахшыш деп чембер орьдим.

Инанмады кене о севгениме,
Деди: — Языкъ такъылып кельгенинге...

Шай деди де кетти о менден эрек,
Кене уют джоймадым. Сабыр керек!

Шу арада эшиттим кескин бир сес:
— Ылан чакъты, йылан чакъты! Етиш тез-те

Эльбет, бу сес, анъладым, онынъ сеси,
Чапмакъ дегиль, учтым мен джойып эсим.

Барсам, ята. Зеэр оны пек талдыргъан,
Чакъкъан экен динсиз йылан акъ балдырдан.

Козълерини уютнеп тикти манъа,
Меним исе вуджудым оттай яна.

— Не япайым, айт,— дедим,— эй, гузелни!
Сенинъ ичюн эр ишке азыр элим.

Тыббий ярдым керектир сагъа, бельким,
(Шу арада озюмни сайдым эким)

Джап керекми, къап керекми ал, берейим,
Мен ольсем де тек сени сагъ корейим...

— Екъ, ёкъ...— деди козълери яшкъа толып,
Шу имансыз зеэрден ренки солып,—

Агъзынынънен япыш сен балдырыма,
Сувурып ал зеэрни, ич, къалдырма...

«Вах!» дедим де йыландай чалт япыштым,
Бу уютсиз бахткъа, достлар озюм шаштым.

Ич бильмейим, не къадар вакъыт кечти,
Мен шу татлы зеэрни тойып ичтим.

Сонъ яваштан арувчам ачып козюн,
Деди:— Динъле, сёйлейим ачыкъ сёзюм:

Севгинъ мапъа керчектен кучълю экен,
Балдырыма исе баткъан эди тикен...

ОЙ, ЯШАМАКЪ ИСТЕЙМИ

Талгъын-талгъын сльчнк эсип,
Салкъын-салкъын тангъ атса,
Чайыр, багъча-багъларыма
Кунеш шавле, нур сачса,
Дуйгъуларым таша-таша
Ой, яшамакъ истейми!

Тынч геджеде барлыгъымнен
Ылдызларны дингълесем,
Арувчамнынъ юзюн опъкен
Ай ярыгъын кунълесем,
Озь-озюме шаша-шаша,
Ой, яшамакъ истейми!

Дюньядаки мазлум халкънынъ
Рушен юзюн корьгенде,
Данй берген укъукъ, акъны
Байракъ этип юргенде,
Бахт-сеадет зевкъы иле
Ой, яшамакъ истейми!

Бахытлы аят огърунда
Тынмай эмек къайнаса,
Шу эмекиннъ багъырында

Тайпынмасам, таймасам,
Онынъ зевкъы эшкъы иле
Ой, яшамакъ истейми!

Эмек иле бахт кетирсем
Урь халкъыма, юртума,
Коммунагъа келип кирсем,
Басып душман зытына,
Олып ойло бахты инсан
Ой, яшамакъ истейми!

Къозып къара ве серт кучълер
Кунъ юзюни ортыкенде,
Кунъсиз къалгъан сабийчиклер
Козъяшыны сюрткенде,
Ал купешке денип шу ан
Ой, яшамакъ истейми!

Келеджекнинъ шерефине
Ылдызларгъа атылсам,
Ватан ичюн керегиндже
Кучълюклерге къатылсам,
Къальб йырымны айта-айта,
Ой, яшамакъ истейми!

Яваш-яваш акъ танъ атты,
Кунеш пазнен сюзюльди.
Мерскепке къалем батты,
Шу сатырлар тизильди.
Бу танъ киби къайта-къайта
Ой, яшамакъ истейми!

АЙНЕНИ ДИНЪЛЕИ...

Къара кыш геджеси. Тышта ель инълей.
Ойларгъа далгъаным. Элимде къалем.
Айбетли кызчыгъым айнени динълей,
Айнеи йырыны динълей бар алам...

О ана коксюне башыны кыйгъан —
Ананынъ коксюне сыйыжкъан эллер.
Узакъ кыш геджеси юкъусын джойгъан
Анасы юкъламай. Юкъламай еллер.

Факъат кыш омюрю кыскъадыр, тезден
Тешлерге санчылгъан аджджы ель тынар.
Къырларда лялелер осерлер тезден,
Чечекли далларгъа бульбуллер къонар.

Ильк адым атасынъ, юрерсинъ татий,
Сукъланып бакъарсынъ кунешли кокке.
Айбетли кызчыгъым, эй, гъамсыз сабий,
Корерсинъ не къадар чокъ гуллер осе.

Баарь да тез кечер, эбедий дегилъ,
Омрюнъде нидже кыш, баарь оладжакъ.
Томпачым, кызчыгъым, эвлятчыгъым билъ:
Айнени къальбинъе сингип къаладжакъ.

... Къара кыш геджеси. Тышта ель инълей.
Сатырлар догъалар. Элимде къалем.
Айбетли кызчыгъым айнени динълей,
Айнеи йырыны динълей бар алам.

ИНСАНГЪА

—Сен Кунешке ошама —
О геджеси нур бермей.
Сен Айгъа да ошама —
Кунеш чыкъа корюнмей.

Ошама сен йылдызгъа —
Йылдызынъ илле сѣнер.
Янардагъ олма къызгъан —
О да бир кульге дѣнер.

Сен дерьягъа ошама —
Онынъ ёлун кесерлер.
Аккъан суздай яшама —
Къадыр этмей ичерлер.

Ошама сен, ошама сен
Эпкин эскен еллерге.
О дегильми, афатларнен
Гъам кетирген иллерге?

Ошама сен ачкъан гульге —
Гульнинъ омрю къыскъадыр.
Къыяс олма шенъ бульбульге —
Къуш талийи башкъадыр.

Океангъа ошама сен —
Далгъаланса ятышыр.
Къар-борангъа ошама сен —
Арзу-умютлер къарышыр...

Эр муджизе ерде-кокте
Озджесине яшасын.
Сен оларгъа ошама тек,
Олар сангъа ошасын!

УШРЕФ ШЕМЪИ-ЗАДЕНИНЪ ВЕФАТЫНА

Шаир вефат этти етмиш яшында,
Дюньядан вакъытсыз кетти, нейлейим?
Ольмез сатырлары тура къаршымда,
Энди мен оларгъа седжде эйлейим.

Ойле шаир ячюн недир етмиш яш?
Кимни алгъанынъны бильдинъми, эджель!
Садыкъ шегиртлерининъ козю толып яш
Агълап къалгъаныны бильдинъми, эджель?!

Эй, устаз!
Олюминъ олса да окюнч,
Шиирлеринъ эеджанлы бир асав ташкъын.
Шиирлеринъ — къайгынен сырлангъан севинч
Шиирлеринъ — олюмден билъ кере ашкъын!

ШАИР

Ел беринъ шаирге, о бир ёлджудыр
Энгъишли, ёкъушлы ёллардан кеткен.
Инсанлар огюнде о чокъ борджлудыр,
Борджуны одесе — онъа шу еткен.

Тийменъиз шаирге, о бир бульбульдир
Инсанлар зевкъычюн тапъларда отъкен.
Чешит гуль ичинде о джумерт гульдир,
Къальблерни пак этсе — онъа шу еткен.

Сукълапманъ шаирге, о бир къарталдыр
Юксектен йыкъылып джауын махв эткен.
Авелер, йыкъылыр, олуджы алдыр,
Яшавны анълатса — онъа шу еткен.

Бенъземенъ шаирге, о бир укюмдар...
(Оларнынъ эписи шай ойлап отъкен).
Дюньяны забт эткен тек къалеми бар,
Къалеми сынмаса — онъа шу еткен.

Багъышланъ шаирни, о бир серсемдир
Расткельген дюльберге козьлерин тиккен.
Ах, ёлуи тапсам да, къальбине кирсем, дер,
Гузеллик кешф этсе — онъа шу еткен.

Анъданъыз шаирни, о джумерт алев
Гурюльдеп янаракъ, гурюльдеп биткеш.
Аз бучукъ исинсе шу оттан алем
Башкъа шей керекмей — онъа шу етмен!

ВЯЧЕСЛАВ МИКРЮКОВЪГА

О Самаркъандда яшай. Чокъ йыллардан
берли тешекте ята. Хаста алынен алий окъуа
юртуны бятирди. Аджайип шиирлер яза.

(«Литературная учѣба» № 3. 1979 с.)

Къаягъа мылангъан Прометей киби
Кыйналып ятасынъ къач йыл тешекте.
Аякъкъа сарылгъан хасталыкъ йипи,
Яшайынгъ дерт иле кучюк кошыукте.

Достум, бу янъылыкъ дегильдир, бием,
Олгъанлар сен киби къавий акъайлар.
Кимерде аджувсыз бу аят, алем
Инсан ирадесин шойле сынайлар...

Сынайлар челикпи къызгъын алевде,
Янъылыкъ дегильдир бу да сен ичюн.
Бар дюнья сен яткъан шу тарчыкъ эвде,
Сен киби затлардан ала озъ кучюн.

Чаресиз инсан ёкъ — чаресиз дерт бар.
Инсан ки, озюне бир мельѣм тапа.
Яз кечип, япракълар олгъанда кербар,
Инсан озю ичюн алтын кузь япа.

Шиириет дердинге олды бир дерман,
О — сени олжуден къуртаргъан илядж.

Ильхамлы сатырлар тизильген заман
Бахтлысынъ кийгендай гуя алтын тадж.

— Юрип тоялмадым...— дединъ. Окюнме,
Олса биле сенден бойле бахт эрек.
Инсаңчюн ялынъыз аякъ дегиль де,
Инсангъа эвеля буюк къальб керек!

Ким беллер сени, айт, хаста шаир деп;
Шииринъде сагълам, саф юрек ура.
Тендюрист адымнен юресинъ сен эп,
Къалеминъ БАМ, Нурек, КамАЗлар къура.

Кимер «шаирлер» бир иссиъ, ильхамсыз
Биикълеп сатыр тизип, къычыра:— Баста!
Эль-аягъы сагълам, юрелер, гъамсыз,
Ана ойлелери керчектен хаста!

Кимер «шаирлер» бар, буруны туюбюнде
Ялынъыз гонорар къокъусын сезе.
Сагълам шаирлер бар, джыллы эвинден
Бир адым чыкъмайып дестанлар тизе.

Багъышла, эй, достум, мевзудан четке
Истемей-истемей къалемим бурдым.
Чюнки мен кендинъде къувамгъа еткен
Акъикъий ве сагълам шаиринъ коръдим.

... Яшайсынъ мыхлангъан Прометей киби,
Билем, юрегинъни азаплар тиле.
Шаирсинъ, шаирсинъ сен бахт саби!
Затен, нур бересинъ шииринъ иле!

ЛОКЪАТАДЖЫЛАРГЪА

«...умум эдебиятымызда кяде халтурагъа раст-
келине: зайыф эсерлер, китаплар дердж олуна,
Эсаслы себеплерге коре, «эсерлерни» басылмагъан
локъатаджылар шикъетчиликке уруналар.»
(«Литературная газета». 28. VI. 1978.)

Локъатаджи затны тутмакъ яман кучътир,
Олар заты та эвельден догъма пичтир.

Расткелелер олар кяде шиириетте,
Эм де сизден ве бизден огде кете.

Олар агъыз копюртип «джоша» биле,
«Гуль»нен «бульбуль» сёзлеринъ къоша биле.

«Эсер»инде савсата мевзусы — баш,
Басмай коръчи, къа, редактор аркъадаш!

Донос ёллар буюклерининъ та башына
Зеэр къошар эял отъмек-ашынъа.

Олар сувда балыкътыр — туталмазсынъ,
«Эсерлеринъ» чайнарсинъ — юталмазсынъ.

Олар ичюн бир капик шах эсерлер,
Башкъа ишнен огъраш, деп кестирирлер.

Олар ичюн эдебият бир ялакътыр,
Бундан даа «къолай» эльбет, бир аш ёкътыр.

Сачма-яппа «шипр»лерден джыйынтыкъ этер,
Шайтип сенден ве менден озып кетер.

Бир сатырын истесе, онгъа болер,
Шай этсе, леширджи чокъ пара тѣлер.

Не бермеген къулуна, айтынъ, алла?
Союзгъа да аза олур, дер:— Эвалла!

Ана шундан сонъ корюнъ «кистидатын» —
Токътамайып «къамчылар» Парнас — атын.

Сатырлары догъарлар юзлеп-бинълеп,
Чаремиз ѳкъ, даянайыкъ энди динълеп.

Биз озюмиз ачкъан эдик онъа ѳлны,
«Устаз» олып берген эдик ярдым къолны.

Ойлерден къуртулмакъчюн бардыр дерман,
Чыкъсын бутунъ фаразым, шойле ферман:

— Шаирлерге тѣленмейджек акъ — гонорар!
Билинъ, ярын арамызда олмаз олар.

ЯХШЫ ИНСАН

«Сагълар яшарлар, ольгенге языкъ,
Балалар осерлер, тек ольген къайтмаз,
Ич кимсе дюньягъа олмагъан къазыкъ...»
Ах, гонъюль олмакъчюн ким шойле айтмаз?

«Атеш якъа тек тошкеп ерини»,
Буны озъ башындан кечирген билер.
Кимдир табут пешинден къалды серилип,
Бу кунни хатырдан о насыл силер?

Юректе аджджы дерт, козьлер толу яш,
Аджеба, шойлеми, яшавнынъ дады?
Вакъытсыз тийгенде эджель деген таш,
Сагъларны титрете яшавнынъ ады.

Вакъытсыз кеттинъ сен, эй, яхшы Инсан,
Вакъытсиз комюлди буюк арзулар.
Сени бильмесе де джумлеи джиап,
Адынъны юректе сакълайджакълар бар.

Вакъытсыз кетти, деп достлар яналар,
Демек сен кельмединъ дюньягъа ботен.
Вакъытсыз олелер яхшы инсанлар,
Вакъытсыз къар ягъа кимерде коктеп..

ДУЭЛЬ

«Йыкълды о магърур башын эгилтип»,
Русенинъ сувукъ къары устуне.
Кечсе биле нидже йыл ве ай отип,
Шириет аля бугунъ окуне.

Аля бугунъ Багъчасарай чешмеси
Озь йырджысын асретинде тѣке яш.
Саф севгили Мариянынъ нагъмеси
Зареманынъ юрегине ура-таш.

Аля бугунъ юксек Машукъ дагъында
Яш Лермонтов къатиллерни излейдир?
Дуэль куню пыштав туткъан чагъында
Алчакъ ве пис дантеслерни козьлейдир?

Дюнъя эхли аля бугунъ окуне:
Ничюн олды фаджиалы о дуэль?
Къачан эсер шириет кокюнде
Бойле кучлю, бойле талгын, серин ель?!

Билем, даа кечеджсклер асырлар,
Йыллар йыкъмаз о тиклеген «Эйкель»ни.
Амма инсан окюнч нде хатырлар
Олып кечкен хайырсыз шу дуэльны.

Тек Михаил Лермонтовда окюнч ёкъ,
Иптикамнен юрегини толдурды.
Улу «Шаир олжумине» шииринен
Миллион-миллион къатиллерни олдыурди.

ТЕРДЖИМЕЛЕР

ТИЛЕНДЖИ

М. Ю. Лермонтовдан

Мукъаддес джаминини огюнде
Ачлыкътан, хорлукътан сарарып,
Къуртармакъчюн джанын олюмден
Садакъа тилерди бир гъарип.

Азаплар ичинде бакъышы,
Бир локъма отъмек ерине
Насылдыр кечкен бир киши
Таш къойды узангъан элине.

Мен де шай севгинини тиледим
Асретте агъувлы козъашнен;
Энъ яхшы дуйгъумны бильмединъ,
Омюрлик алдатып кеттинъ сен!

Т Ю Ш

Талматюште: Дагъстаннинъ вадийсинде
Кокюсимде къуршун иле ята экеним.
Даа бувланып тургъан терен яра ичинден
Тамлагъан ал-реван къангъа бата экеним.

Ята эдим шу вадийнинъ сиджакъ къумында,
Этрафымда юдже дагъларини къая-ташып
Уджларыны якъа эди ал кунеш мында,
Мен де янам, амма олюм юкъусында башым.

Ве туюш коръдим, парылдагъан иурлар ичинде
Тувгъан юрта допатылгъан кечки зияфет.
Яш къадылар озъарасы гуллер ичинде
Мен акъкъымда шенъ-шерамет этелер субет.

Амма, олар арасында гъамлы яш сою
Шенъ субеткс къошулмазды ойларгъа чомып.
Алла бильсин, недир онынъ къальбинде ою,
Отура о юкъусурап, козълерин юмып.

Ве туюнде коре эмиш о да: Дагъстан ?
Вадийсинде таныш джесет-теннинъ яткъанып;
Кокюсининъ ярасында акъа эмиш къан,
Акъкъан къаннынъ къара олып, сувып къаткъанып.

КЪАНДЖАЛ

Севем сени, меним челик къанджалым,
Айдын, сувукъ достум олдың кесеп-кес.
Интикъамчюн гурджи сени деггендир,
Дженкleshмекчюн къайрагъандыр бир черкес.

Сени маңа такъдим этти дюльбер эль,
Хатрелик деп айрылышув дакъкасы.
Ве ильк кере сенде акъты, къан дегиль,
Асретликинъ инджилери — козьашы.

Къара козьлер маңа гъамлы бакъкъанда,
Сырлы кедер къайгысынен толдылар.
Тыпкы сенин челигинъин якъкандай
Де парылдап, де акъырып солдылар.

Сен севгиле тильсиз кефиль эм ёлдаш,
Ич денъиштем, сенден орыск алырым.
Серсерийге олдың демир аркъадаш,
Сендай, сендай къавий олып къалырым.

ШАИРНИНЪ ОЛЮМИ

Эляк олды Шаир! — найус эсир —
Коксюнде алевли интикъам, къуршун.
Къальбинъ къыйшады ошеклер-кири,
Йыкъылды эгильтип о магърур башын!..
Даянып олмады шаирне джап,
Бефтап элемлери юрегинъ тильди,
Киббарларгъа къаршы котерип исьян
Эвелькидай пайнозю... ве ольдюрильди!
Ольдюрилди!... не аджет энди агълавлар,
Не аджет макътавлар дюгюн?
Пысылдап кендини акълавлар?
Аль олды такъдиринъ укюми!
Сиз дегильми, эвель кинли ачувиен
Джесаретли, сербест талантны къувгъан,
Эглендже оларакъ, ойнап атешиен,
Янгъын чыкътарып ве оны богъгъан?
Иште, севишинъиз... о сонъки джемий
Азап-къыйнавларинъ къурбаны олды.
Сенди купеш-киби аджайип гений,
Тантаналы чамбер сарарып солды.

Сувукъкъаплыкъ иле онынъ къатили
Шаирни иншангъа алды, неджат ёкъ;

Тегиз ура эди бом-бош юреги,
Къолу титремеди атылганда окъ.
Айретли бир алдыр! Узакъ-иракътан
Юзлердже къачакъкъа бенъзеген,
Кендине бахт, рутбё излеген
О явузны такъдир бизге быракъкъан.

Арсызджа кулерди ашшалыкъ иле
Онъа ят бу юртнынъ адетин, тилин;
Ачув къайнай эди о сувукъ тенде;
Анълап оламады къанлы бу анде
Кимге котергенин хайырсыз элин!..

Шаир ольдюрильди — ве алды къабир,
Къуветли йырлагъан анги бир
Сокъур кунъджуликиннъ къурбаны олгъан
Бельгисиз, севимли алкедай киби
Хайырсыз бир эльден берди джан.
Нечюн кетти достлукъ, тынч дюньясындан,
Сербест юрек ве атешин ислерин богъгъан
Ошекчи киббарлар арасында къалды?
Инсанларны та яшлыкътан биле-билген сонъ
Неден аджеп, алчакъларгъа берген экен къол?
Бош лафларгъа, яланларгъа нечюн инанды?

Ве эвельки гульчемберни аселет алып,
Лавр узре кийгиздилер тикенли чембер:
Айдын сыма шан-шурети турса да янып,
Оны къатты яралады гизли бир сезер;
Алчакъ джанлелернинъ мыскылы иле

Зерэрленди онынъ сонъки анлерин,
Ольдюрильди — интикъам къалды къальбинде
Ве алдангъан умютининъ гъам-элемерин.
Аджайип йырларнынъ сеслерин тынды,
Артыкъ эшитилъмез, янърамаз олар:
Пырджы мекаяна къаранлыкъ къонды,
Онынъ агъызына мууръ къойдылар.
Сиз, алчакълыкъ иле шурет къазангъан
Киббар бабаларнынъ пис эвлятлары!
Сиз, кечмишининъ иллетине базангъан
Хор несиллер бахты иле ойнагъан,
Тахт янында ачкъозъ сюрюдай тургъан
Азатлыкъ, Гений ве Шан джеллятлары!
Къанун кольгесинде турасыз пысып!..
Къаршынызда суд, акъикъат къалалар сусып!..
Амма огюнъизде танъры суды бар!
Дешетли укюм бар: о беклей сизин;
Алтынгъа сатылмайджакъ ойле укюмдар,
О бакъаджакъ ялмыш эр ишинъизин:
Куню келир, амма пис бефтанынъыз
Бир даа къуртаралмаз джеллятлар джанын,
О вахъыт акъкъан джемий къара къанынъыз
Ювып олмаз Шаирнинъ мукъаддес къанын!

АХЛЯКЪСЫЗЛЫКЪ

Абдулла Токъайдан

Нек форсайып, козь этиюге башладыкъ ахлякъкъа биз,
Гонъюльде кир чокълугъындап юрмеймиз акъ
якъкъа биз

Демни юз кумюш хырсызлап кельген бир хырсыз киби
Бакъынамыз чин сѣз айтмаздан эвель эр якъкъа биз

Бир сѣз айтмагъа саранмыз акъыллы фукъареге,
Гуль киби сѣз ягъдырамыз паралы ахмакъкъа биз.

ДЕРТЛИКЛЕР

* * *

Ташдай къатты олса ираденъ,
Эр мушкюлинъ чезилнр баштан.
Къаттылыкъны алсакъ да, кяде
Суувукълыкъны алмайыкъ таштан.

* * *

Айт, таштан да суувукъ не бар, не?
О эвельден шай суувукъ олгъан.
Лякин, эйат... Ильк инсан кене.
Атешнин шу таштан алгъан...

* * *

Ташны-ташкъа урсалар эпкин —
Атеш чыкъа, дюльберим, атеш.
Юрегимиз къавушса бир кунъ,
Илле догъар биз ичюн кунеш.

* * *

Бир чымтым тоз-топракъ кетирдик Айдан.
Нидже йыл мий ёрды инсан шу ишчюн.
Инсангъа кельдини ондан бир файда?
Бильмейим. Лякин о, сынаи эп кучюн.

* * *

Нидже ай ильамсыз яшадым, достлар,
Нидже ай ильамсыз алмадым къалем.
Нидже ай ильамсыз яшадым, достлар,
Нидже фена шиирдең къуртулды алам!

* * *

Къыдырмангъыз белгисиз солдат къабирини,
О яшай эр кунъки омюримизде.
Юз бинъми, миллионмы, адсыз эр бирин
Къабири бизим саф юрегимизде.

* * *

Буюк шаир эди ве буюк Иисан,
Олюми де олды буюк бир ибрет.
Себеби шудыр ки, къавий эди иман,
Къавий эди онда севги ве нефрет!

* * *

Кунъджи шаир — кучъсиз шаирдир,
Шиирнет мейданы кучълюлер ичюн.
Кучълюни озюнъдең этмесенъ айырды,
Бир сатыр догъурмай ольгенинъ хайырдыр.

* * *

Кимерде шай ола: акъыл бар — ис ёкъ,
Кимерде шай ола: дердинъ бар — сес ёкъ.
Буларнынъ манасы шойледир, къардашым;
Елькенъде башынъ бар — ярашкъан фес ёкъ..

СЕКИЗЛИКЛЕР

* * *

Бу гедже ястыкъ къойма манъа янынъда,
Бу гедже унут сыджакъ нефесимни.
Бу гедже башкъасы бар меним антымда,
Бу гедже истемейим атта сесинъни.

Бу гедже озюнъе олсун йымшакъ тешегинъ,
Бу гедже дарылма, сарылма бойнума.
Бу гедже эшкъынъа бир шиир тешейим!
Бу гедже кирмектем Ильхам къойнуна!

Бельки асырларнен девир кечкен сонъ,
Инсан бошлукъларны «суздай ичкен» сонъ,
(Сѣгменъ мени пессимистликте)
Бельки дерлер:— Аят ѳкъ кокте!

Амма кене токътамаз Инсан,
Юксекликке ынтылыр юрек,
Ана-Ерде о шойле догъгъан:
Инсанларгъа юксеклик керек!

* * *
Керем дер ки, бу дюньяда
Учъ неснеден къоркъарым:
Бир айрылыкъ, бир ѳкъсузлыкъ,
бир олюм...

(Халкъ йыры)

Дюньяда чешит сой белялар чокътыр,
Белялар белясы эльбет, «учъ несне»
Белялар ола ки, ич чаре ѳкътыр,
Къычырсанъ биле сен бар кучъ, бар сеснен.

Ах, Керем! Къоркъузма сен «учъ несненен»,
Эйиси бер манъа тюкенмез алев.
Янъаракъ, олейим атешли сеснен,
Айрылыкъ, ѳкъсузлыкъ коръмесиң алем...

* * *

Олюм истер эди олар, бир-бирине,
Нидже йыл яшадылар бир-бирин корьмей.
Унуттылар атта юз-бет сьмасын,
Шойле кьартайдылар сагь-эсен, ольмей.

Кьыш куню (эй, такьдир) тайгьакь эди ёл,
Эки кьарт расткельди, бириси тайды..
Дигери кьол тутып, деди:— Мукьайт ол!
Ве шу ан:— Чокь сагь ол!— джевабын алды.

* * *

Моабит тюрьмесинде шир язды Джаилиь,
Ольгендже йырлады шепь Ыргьат Кьадыр.
Шанрлер олюм — яшавгьа делье:
Шанрлер, ялынъыз епъишке кьадыр.

Шанрлер юрегин дельсе де душман,
Опынь атешин сёндюрп олмады.
Девлетлер сынъырын кечсе де душман,
Ширрет сынъырын кечип олмады.

* * *

Гурь отайды кечкен дженкнинъ къанлы ёллар,
Шу ёлларда миллионларнен бар къабир-шен
Отаймады къурбанларнынъ шанлы ёллары,
Эр бир къабир меним нчюн ольмез бир бейит.

Юрт башына мусибетли куньлер тюшкенде,
Халкъ къальбини тепрендирген еллер эсселер.
Тыпкъы шойле бир бейитчик яратсам мен де:
Разы эдим сонъра манъа шаир деселер.

* * *

Дейлер ки:— Машалла, баба огълудыр,
Бир вакъыт бабасын сёзюнден чыкъмаз.
Эвлядынъ шай олса, эбет, огъурдыр,
Бойлелер, ольсе де, анлесин йыкъмаз.

— Баба!— деди бир купь огъул ачувиен,—
Етер, яшамайым артыкъ апайнен!
— Сус дейим, пезевенк! Тыпкъы шай ойнен
Анапънен отуз йыл яшайым да мен!

★ ★ ★
Яшамакътан тунъюльдим бугунъ,
Юрегимни эзнет сыкъты.
— Хайыр ола, — дерсинъиз, — нечюн?
— Дост беллегеним — душманым чыкъты.

Яшайым. Ким бар я, гъамсыз ве дертсиз?
Кеце бу аятнынъ азабын чекем.
— Хайыр, джаным, даа не? — дерсиз,
— Душман беллегеним чин достум экен.

★ ★ ★
Эйидик косьтерсе элял бир эвлят
Макътавиен анъалар ана-бабасын.
Эгер де олса о арсыз ве бедат
Къаргъайлар атта ки, алласын.

Сатырларым манъа эвляттыр, къандаш,
Кетишкисиз кимерде бою ве эни...
Бупынъчюн, редактор аркъадаш,
Шипримни дегиль де, балтада мен!

* * *

(Крыловга такъяд)

Кене расткельдилер Къаргъа ве Тильки.
Кене Къаргъа агъзында бир парча пенир.
(Эльбет бу корюшюв дегильдир ильки)
Дей Тильки:— Ва-а-й! Корьгеним недир!

Сагъиндым сесинъни, йырласа, джаным,
Къушлар сукуланыр бир кере десенъ «къар-р».
Пенирин къанаты тюбюне алып,
Къаргъа дей:— Йырларым! Чокъмы гонорар?!

* * *

— Дагъдан да яхшы, айт не ола билир?
— Дагъдан да яхшы ялынъыз дагъдыр!
— Инсан бу дагълардан не ала билир?
— Дагъларнынъ багърында муджизе бардыр!

— Мына бу экиси: Ширикет — Эмек! —
Дсдинъ сен ляле ве маден узатып,
Бахт эди менимчю дагъынъа кельмек,
Къаршымда гуя сен эдинъ Гамзатов.

* * *

Кимсеге эйилик якъанын бильмейим,
Терс мезеп ве хынзыр оларакъ яшады.
(Эй, раббим, афу эт, ольгенни кульмейим),
Къач дефа инсаннынъ акъкъыны ашады.

Маалленинъ къарт-яшы — эписи кельдилер,
Дженазе къылынды ве сонъки суальге:
— Яхшы эди, джанына бир рахмет! — дедилер.
...Онынъ тек бир кере акъкъыны едилер.

* * *

Яныкънынъ эписи яныкътыр, эльбет,
Биримизде эксик, биримизде чокъ.
Бетерини корни, дейлер, шукюр эт,
Кимисинде псе ич бир яныкъ ёкъ.

Сукълапмам яныкъны бильмегенлерге,
Оларгъа дердимни асла бильдирмем,
Къалсын яныкъларым озюмнен бирге,
Эйиси, озюмнен кирсинлер ерге.

* * *

Не худжур экен бу дюньянынъ иши:
Зевкъапалар шахсны кокке котерип.
Пыкылып, кырылгъан солъ агъызында тиши,
— Онъа шай керек эди! — дейлер когерип.

Эй, талий! Къору мени бойле кысметтен;
Кучюме дегерли олсун эр ишим.
Ве кыймет кесильсин кучюме нисбетен,
Вакъытсыз кырылмасын агъызымда тишим..

* * *

Гузель ярем, къой башынъны кокюсиме.
Джайдыр сия сачларынъны къучагъыма.
Тельчиклерн сарылсынлар хош юзюме,
Япышсынлар араретли дудагъыма.

Бу дюньяда таптым сени эмегимнен,
Ялварам яр, саф севгимнинъ къадрине ет.
Мына шойле сачларынъа сарылсам мен,
Кереги ёкъ манъа ич бир тюрлю дженнет!

* * *

Севем сени, деп айтмадым ич бир кере,
Агъызымны толдурмадым бош сѣзлерге.
Севгинъ ичюн кечтим ёллар кечтим дере,
Инанмайсынъ, кене дюльбер, бу козылерге.

Эп бакъасынъ агъызыма, расткельсек биз,
«Севем сени» деген бир лаф айтырмы, деп.
Неге ксерк, айт дюльберим, козылеримиз,
Лафсыз козынен анълашмасакъ биз экимиз?..

* * *

Юрегинъе тапмаз эдим ёл,
Севмес эдим бойле къудретнен.
Чюнки къальбим анямкидай бол,
Севмекни де анам огреткен.

Экимизининъ де севгимизге
Эки ана себепчи, бельким.
Шай олмаса, айт джаным, бизге
Бойле бахтны ким тилеген, ким?!

* * *

Екѣ, тиз чѣкmem кѣаршында, дюльбер,
Севги оты мени якъса да,
Барсын башым азчыкъ саркъса да,
Ич тиз чѣкmem! Халкъ бунѣа не дер?

Севильмеге кѣоркъты, деп кульме,
Юрегимни, магърур къыз, тильме.
Тиз чѣктирип сеvedжек олсанъ,
Кет янымдан, мени ич севме!

* * *

Индже кунъ козюмни тиктим ёлунѣа,
Индже кунъ чекишти севда юрегим.
Индже кунъ къалемим алып къолума
Мен сени беклейим, сенсинъ — тилегим.

Ап-акъ кѣар агъарса, сенсинъ белледим,
Ап-акъ тапъ агъарса, сенсинъ белледим,
Ингълеп сль чагъырса, сенсинъ белледим,
Нереде къалдынъ сей, ничюн кельмединъ?

* * *
— Сөйгөн сен чокъ язасынъ, айт, ничюн?—
Деп сорадынъ, достум, менден сен бир кунъ.
Бильмейсинъми, яш тенимде юрек бар,
Инан, достум, къафесим де онъа тар.

Севмек'истей, севе о эр инсанны,
Табиатны, севе улу Ватанны.
Джылтмакъ истей, чапалана эеджаннен,
Шунынъ ничюн севтини чокъ язам мен.

ГЪАЗЕЛЛЕР

АШЫҚЪ УМЕР

Ашыкъ Умер язды гъазель сексен алты яшкъадже,
Къураштырды сазына тель сексен алты яшкъадже.

Сейям-алем шаир олып, сазы иле элинде
Булмады бир бахытлы иль сексен алты яшкъадже.

Екъсул-факъыр ничюн къурды агълай-агълай сазын о,
Акълын алды нидже гузель саксен алты яшкъадже.

Севмек ничюн догъгъан эди иралмады мураткъа,
Къыбласы ёкъ олды бир ель сексен алты яшкъадже.

Севдиги — хор халкъы эди, ашыкъ олды халкъына,
Халкъ гонълюнден алды азель сексен алты яшкъадже.

Ашыкъ Умер — кокте кунш, Шакир, сен бир
Ашыкъ киби яз бир гъазель сексен алты яшкъадже.

ЭЙ-ВАХ!

Худжур алгъа тюше экен дюньяда нисан, эй-вах!
Мен озюмни джойдым бугунь гузелим инан, эй-вах!

Козюм корьмей, тиль айланмай, теним сувукъ
Анъладым мен: сен экенсинъ бойнумены ^{таш киби,} ургъан, эй-вах!

Не озюм бар, не сёзюм бар, не алевли ис-дуйгъум,
Бу алымны корьгенлер дей:— Байгъуш чылдыргъан,
эй-вах!

Мен озюмни джойдым, джойдым, олдым делли-дипане,
Хасталыгъым, дердиме бардыр бир дерман, эй-вах!

Оны факъат озюм билеу, адамлар къайдан бильсинлер
Екълугъыны сенде шефкъат, мерамет, иман, эй-вах!

...КЪАБААТЫМ НЕ МЕНИМ?

Алымны чокъ харап эттинъ, къабаатым не меним?
Ахры яш джаныма еттинъ, къабаатым не меним?

Къысмет олмады кендима къафесинъни ачамагъа,
Къафесте къуш киби биттим, къабаатым не меним?

Сабыр тюбю-сары алтын, дегенлерге инанмам,
Сабыр азапларын чектим, къабаатым не меним?

Керем киби буламадым «Эр несиеге бир чаре»,
Чаресиз бир дертке ектинъ, къабаатым не меним?

Сенинъ ичюн феда олгъан шу талийсиз гонълюме
Асрет урлукъларын ектинъ, къабаатым не меним?

Бу дюньяда яшай эдим севги недир бильмейип,
Атешлерге ташлап кеттинъ, къабаатым не меним?

Сонъ нефесте анълат, гузель, ачыкъ экен козьлерим,
Шакир джевап беклер: не эттим, къабаатым не меним?

ЧАГЪЫРЫНЪЫЗ МАХБУБЕМНИ

Берингиз элиме, достлар, чалдыгым тек сазым олсун!
Махбубеме тоялмадым, барсын, шойле язым олсун!

Мен онъа шенъ йырлар тиздим, о гъайрыя кулип
бакъты,
Омрюм бою яздыгым тек энди гъамлы назым олсун!

Субхи саба эм шебу-руз* оны ойлап фиғъаи чектим,
Барсын, о да вефасызнынъ юрегине азм олсун!

Бахтсызлыгым ич ойламам, севгенимчюн бахтлыдырым,
Кендим киби ашыкълара дюнья дженнет — аджем
олсун!

Джеседимни котергенде, чагъырынъыз махбубемни,
Сейленъ, Шакыр сени беклей, кельсин, дженаземни
къылсын!

* Гедже-кундюз.

ОЛМАСАНЪ

...Янназ эдим, ядырыджы олмасанъ.
А. Токъай

Сенер элим мен де чокътап, яндырыджы олмасанъ,
«Олюм ёкъ!» деп саф севгиннынъ анъдырыджы олмасанъ!

Бу дюньяда яшавдан да адджы шей ёкъ, дер эдим,
Татлы ислер деръясына далдырыджы олмасанъ!

Догъгъаныма пешман этип къолумны силтер эдим,
Сен мени охшап ашкъымны къандырыджы олмасанъ!

Кокюсингде яныкъларынъ къалыр эди озюньнен,
Мен киби севда дертлиге алдырыджы олмасанъ!

Тизилъмесди бу сатырлар, олмаз эди кедайнъ,
Дал-фидан бой эндамынны сардырыджы олмасанъ!

Мисли шемси* юзь-козюнье бакъар эдим тоймайып.
Козьлеримни къамаштырып талдырыджы олмасанъ!

Бу дюньянынъ лезетинден аяламаздым бир мана,
Сен омюрий — севги десе сандырыджы олмасанъ!

Токъай киби кетер эдим агълап-агълап дюньядан,
Бинъ бир умют иле озюнь къалдырыджы олмасанъ!

* Кунеш.

НИЧЮН?

Серт бакъсанъ да, терс къакъсанъ да севс, деп
кульдим ничюн?
Асрет отунда 'якъсанъ да севс, деп биъдим, ничюн?

Бульбуль севс ачкъан гулын, адай онъа йырыны,
Манъа сен ачылмадынъ, къайгъымны сильдим, ничюн?

Бакъ, дедилер, этрафынъ дюнья толу гузельдир,
Я мен, матюв, факъат сени назаргъа ильдим, ничюн?

Бакъ, дедилер, алданырсынъ — онынъ къальби
башкъада,
Бу сѣзлерчюн багъырымны ханджернен тильдим, ничюн?

Бакъ, дедилер, янъылырсынъ, севмегенге якълашма,
Ах, он сскиз яш башымнен бу лафкъа. кульдим, ничюн?

Эйат, достлар, алданмадым, кечки алдангъайдым, эй,
Ильк севгиме етадмайып, сѣйленъиз, ольдим, ничюн?

КОРЪДИМ СЕНИ БААРЪ ФАСЛЫ

Коръдим сени бааръ фаслы, субхи саба ачкъан гуллер,
Арасында рухынъ дегиль, махъюн-махъюн кендинъ
кѣзер.

Бир бсльгисиз севги кибн леблериме сльчик тийди,
О сльчикнинъ талгъынлыгъы санъа бенъзер, санъа
бенъзер.

Севда олгъан юрегимде пейда олды агъыр суаль:
О фериште, безз эллер кимлер ичюн гуллер узер?

Севда олгъан юрегимде пейда олды агъыр ташлар,
Гуль къокълайджакъ мен олмасам, юрегимини ташлар
ѣзер.

Неджип — неслим Ашыкъ Умер. яр, севгиме ред эйлеме,
Севгиме ред эйлер исепп, хаста гонълюм азар-тозар.

Ойландынъмы, мен олмасам бу дюньяда сенинъ ичюн
Сазы пле кимлер йырлар, кимлер гъазель азар-сызар?

СЕНИНЪ ИЛЕ КЕТТИ КЪАЛЬБИМ

Сенинъ иле кетти къальбим, тенимде тек джан
къалды.
Асретинъде яна-яна юрегимде къан къалды.

Субхи саба ачкъан гонджем, мени эсир эйлединъ,
Атым начар юрегимде бир меслек симанъ къалды.

Ичп ашкъынъ шербетини агъыр дертке огърадым,
Сенде исе анъла дюльбер, дердима дерман къалды.

Сюмбюль сачлы сервиназым, джебру джефа чектирме,
Динъле де бакъ кокюсимни, анда бир нисъан къалды.

Мераметсиз олма артыкъ, асрет кунълер ёкъ олсун,
Сегимизни хор этмейджек шефкъатлы заман къалды.

Бу заманда сен гонджесинъ, мен бир севда
бульбулинъ,
Бульбулинъде санъа бермек ичюн ярым джан къалды.

МЕНДИРИМ

Герданынъда хал дегени бенъдирим, яр, бенъдирим!
Юрегиме дал дегени мендирим, яр, мендирим.

Акълынъдамы, ай нурунда эеджапланып илк кере,
Дудакъларынъ бал, дегени мендирим, яр, мендирим.

Бир бенинъге эки шеър берген Хафиз оламам,
Саф къальбимни ал, дегени мендирим, яр, мендирим.

Шеър дегиль, саф севгимден алтын дуракъ къурайым,
Шу дуракъта къал, дегени мендирим, яр, мендирим.

Зильфинъ далгъа, козюнъ — бадем, пиджечиктир
эндамынъ,
Боюнъ сельби дал, дегени мендирим, яр, мендирим.

Дюльберлигинъ макътай-макътай Шакиринниъ яш
башына
Мусибетлер сал, дегени мендирим, яр, мендирим!

БЕЛЛЕЙИМ

Айгъа бакъсам, кокте сыманъ ялдайдыр, деп беллейим,
Шу джилъвели бакъшларынъ алдайдыр, деп
беллейим.

Талгъын ельде чименликлер далгъасыны сейир этсем,
Манъа назлым явлыгъыны саллайдыр, деп беллейим.

Сёзлерингъиниъ татлылыгъын хатырлагъан аяларым
Дудакъларынъ татлылыгъы балдайдыр, деп беллейим.

Севдалыкънынъ азабында сенсинъ манъа теселля,
Шунчюн 'сыманъ пешинден ич къалмайдыр, деп
беллейим.

Къайда барсам, къайда бакъсам, джыллы сыманъ
корюне,
Шунчюн юрек беклемектен талмайдыр, деп беллейим.

НЕ ОЛГЪАН?

«Севем» деген сёзюнъын «Ялан!» десе не олгъан?
«Олем!» деген сёзюнъын «Ялан!» десе не олгъан?

Дюльберлерде эвельден шефкъатсызлар табият,
Умютингъын бир сёзнен узъсе, болмаса не олгъан?

Бир чокъ дюльбер козылери корисе биле, эвельден,
Сени легиль, башкъасын дюльбер кормаса, не олгъан?

Умер адлы бир кедай ольди севги дердинден,
Шакир адлы сева да сени олмаса, не олгъан?

ПОЭМАЛАР

СЕВГИ АЛЕВИ

МУҚАДДЕМЕ

Кунеш акърын башын къойды
Къырнынъ тизни.
Балкъылдады йылдызларнынъ
Арасында ай.
Салкъын акъшам кумюш сачын
Джайып безене,
Назлы-пазлы безене о
Яш бир келиндай.

...Дер маали олса биле
Гедженнинъ энди,
Не ердсдир сёйлетмекте
Бирев къавалын.
Инълей-ниълей къавал сеси
Ййлягъа энди,
Ким экен о, къавал чалып
Куськен заваллы?
Булутлардай доланалар
Раатсыз ойларым.
Эм динълейим, эм кезем мен
Ййля бойларын.

Кечтим ййля, кечтим къырлар,
Барып тапкъандже,

О къавалны сёйлендирген
Къырыкъ юрекин.
Келип чёктим янчыгына
Ве танъ аткъандже,
Козъ огюмден кечти отьминш
Корьдим эрекин...
Сёйлей къавал къарт чобаннынъ
Къаткъан элинде
Мавы алев олып янгъан
Севги кыссасын.
Бухаранынъ кенъ чёлюнде
Динълейим мен де
Дук-дук ургъан юрегимни
Зар-зорнен басып.

Бу кыссаны динълей кокте
Парылдагъан ай,
Динълей Чолпан, динълей кыр, чёль,
Динълей бар алем.
Бу кыссанынъ эр йырыны
Мен де къалдырмай
Эм динълейим, эм язам мен
Элимде къалем...

БИРИНДЖИ ЙЫР

Сельби киби бою бар эди,
Омузлары шу ййлядай кенъ,
Сюрюсине отлакъ тар эди,
Гонълю алчакъ, табнаты шенъ.

Чыкъяр эди, сюрю кѳююнѳн
Отлакъярлгѳа о, танѳ атмаздан.
Корюпюрди фидан боюнѳн
Танѳ бекчисн — Чолпан батмаздан.

Ыргѳагыны алып элине
Сюрюснни айдап кетерди.
Къыздырмачын байлап белине
Яйлясына барып етерди.

Сырдаш эди онѳа яйлясы.
Сырдаш эди кырлар, отлакъяр.
Сырдаш эди эвн — чайлясы
Эм де озю билген чокъракъяр.

Чобан Надир адын бердилер
Койде онѳа яшы ве кѳарты.
Эмегиюн север эдилер.
Берип отѳмек ве урба — джарты.

Сой-урувсыз оксюз бир чобан,
Ыргѳагындан башкѳа шейн ѳкѳ.
Ятса, тѳшей тюбуне тобан,
Сийрек ола онынѳ кѳарны тохѳ.

Намус яле чин хызметичюн
Кой халкъындан урымет къазанды.
Чобанлыкѳкѳа берди джан-кучюн,
Шу ишине даям базанды.

Гедже биле, айдап кѳайтмаздан.
Сюрюснни бакъяр эди о.

Койге кѳайтып раат ятмаздан
Чѳльде атеш якъяр эди о.

Север эди атеш башында
Озь-озюндже хаял сюрмекни.
Истер эди атеш башында
Келеджегни, бахтын корьмекни.

ЭКНИДЖИ ПЫР

Айлар кечти, сенелер кечти,
Яш кѳошуды онынѳ яшына.
Чокъракъярдап татлы сув ичти,
Тизин кѳойын кѳатты ташына...

Эр чобанѳа адет олгѳандай,
Кѳавал чалыр ве йырлар эди.
Джошын-джошын кѳавал чалгѳанда,
Юрегине кѳафес тар эди.

Йырлагѳанда, о йырлагѳанда
Юреклерин байылтыр эди.
Яйля, чѳлын шай сырлагѳанда
Эр бир кѳальбни джылытыр эди.

Мунѳлы-мунѳлы йырласа кяде
Талгѳын-талгѳын хош ельчик эсе.
Пыри, озю киби, пак-саде,
Надир сеси юрекни эсе.

Айлар кечти, кечти мевсимлер:
Де ешерди, де куйди кырлар.

Кимлер кетти ве кельди кимлер,
Де мунъ, де шенъ айтылды йырлар.

Бааръ кельди кышнынъ артындан
Аллы-гуллю купелер тактын.
Буалу ченме кырыннъ къатында
Шылдыр-шылдыр башлады актын.

Къаткъан ерлер джиберильдилер
Кунеш сачкъан шапте кучюнден.
Къушлар кокке котерильдилер,
Чыкъкан тарчыкъ юва ичинден.

Найманчыктынъ* эр бир эвине
Келип кирди бааръ къокъусы.
Ач олса да халкъы севине,
Балаларнынъ кельмей юкъусы.

«Байичегим» йырын айтып,
Акышамлары долана ишлар.
Бааръ келе данма найтп,
Юреклерге саф севги ашлай.

Найманчыктынъ эр бир эвинде
Чешит тюрюлю тюб алды бааръ:
Кимисине гуль олып энди,
Кимисине кетирди къааръ...

*Койуннъ ады.

учюнджи пыр

Наврез! Наврез! Сенден башлана
Эпъ татлы дем. Ах, не гузельсинъ,
Юреклерге севги ашлана,
Сен-барлыктынъ уянткъан менем.

Наврез! Наврез! Озюпъсинъ, аслы
Байрамларнынъ эпъ дюльбер сою.
Сен озюпъсинъ сырлы ве пазлы
Севдаларнынъ эпъ дюльбер тою.

Ким кульмеген наврез байрамда?
Ярешипо ким гуль джыймагъан?
Ким бильмеген бу шенъ сейранда
Севгилени къальбин дуймагъан?

Азми ашакъ чембер ормеген
Бинъ-бир рейсли гуллерни сарып,
Азми ашакъ гъамлы юрмеген
«Севем» сёзюп айталмай, гъарип.

Наврез! Наврез! Сен дегильмисинъ,
Севдаларни ташнитыргъан да?
Наврез! Наврез! Сен дегильмисинъ,
«Тильсензлерин» ашыкытыргъан да?

Эгер бильсенъ, эр ишени ичюп
Кереги ёкъ не тадж, не де тахт.
Эгер бильсенъ, эр ишени ичюп
«Наврез» сёзю пек балабан бахт!

Аткыдактар тепресе чёльде,
Ениль макъат ортоусе байыр,
Пылыраса чыкъ тамчысы гульде,
Инесан ичюн не буюк хайыр!

Топлансалар джыйыннга яшлар,
Авелесе севги йырлары,
Назлы-назлы сюзюльсе кыяллар,
Шу дегильми омур сырлары?

Наврез! Наврез! Озюньсинъ асты
Байрамларыннг энъ дюльбер сою.
Сен озюньсинъ татлы не назлы
Севдаларыннг энъ дюльбер тою.

ДЕРТЮНДЖИ ПЫР

Бу сеферде шенъ кельди баарь,
Бутюн барлыкъ кене джанланды.
Къардай ирип, ёкъ олды къаарь,
Лялелериен кырлар алланды.

Шу кунъ койде кимсе къалмады,
Эр кес акъты наврез байрамнга.
Пырламакътан яшлар талмады,
Берилмеди кимсе дерт-гъамнга.

Пыр ырышы эп кенишледди,
Севги акъта эди бу йырлар.
Де гурь ташты, де сакыиледи
Юреклерде гизлепген сырлар.

Эр яш озю невбетни иле
Севдигини бир йыр багъышлай,
Йыр ким ичюн олгъагъны билген
Къыз яресини ичтен алгъышлай...

Гъамлы эди, кедерли эди
Мунъ отургъан бир йигит гъает.
Гырламагъа онга да энди
Келип етти невбет, инает.

Невбет иле кельди онга саз:
— Сен де йырла, Надир,— дедилер,—
Къальбинъ кимин эте экен арз,
Севгинъ неге къадир?— дедилер.

Яйляларнга, кениш кырларнга
Бир хош эзги сесленип акъты.
Эр кес бакътыг шу ан кызларнга;
Надир киминъ юрегини якъты?

НАДИРНИНЪ ПЫРЫ

«Кене баарь кельди къайтып,
Ешилледди увалар.
Кене бульбуль йырлар айтып
Юрегимни хырпалар.
Баарь кельди, сен де кель, яр,
Къатланайым назынга.
Кель, келивинъ ильхам берсин
Тынып къалгъан сазыма.

Баарь асрет, мен асретим,
Асрет сагъа бульбуллар.
Тек сен кельсенъ ачаджакълар
Акълбардактлар, сымбуллар.
Баарь кельди, сен де кель, яр.
Къатланайым назынъа.
Кель, келювинъ илъхам берсин
Тынып къалгъан сазыма.
Бакъ, янгъгъыздыр алтын кунеш,
Бакъ, янгъгъыздыр кумюш ай.
Факъат биздай севдаларгъа
Янгъгъызлыкъ ич ярашмай.
Баарь кельди, сен де кель, яр.
Къатланайым назынъа.
Кель, келювинъ илъхам берсин
Яш чобаннынъ сазыма...»

Тынып къатды чобаннынъ сесин.
Эр кес коръди: яна козьлерин.
Дуймадылар, бир къызнынъ эсин
Алын кетти онинъ сёзлери.

БЕШИНДЖИ ПЫР

Къызнынъ къальби тылсымлы сандыкъ,
О кимге келъ, о кимге тардыр.
Яш олгъанда эпимиз сандыкъ,
Къолумызда анакътар бардыр.

Азмы кере юректен яндыкъ,
Азмы кере къатты янгъылдыкъ?
Ачылмады о сырлы сандыкъ —
Азмы кере «бахтсыз» ангъылдыкъ?

Къыз юрегин — корюмез алев,
О янес да, ток ичтен яна.
О аленин сечкенде бирер
Янлар бою беклей, даяна.

Нидже кере беклен, даяндыкъ,
Шу алевде испирилиз, деп.
Нидже кере ботенге яндыкъ,
Озюминин аздап юрдик эп.

Къызнынъ къальби — сувдыр ве таштыр,
Далдыкъ сувгъа, урулдыкъ ташкъа.
Нидже кере богъулдыкъ, таштыкъ,
Севилгенде олдыкъ бам-башкъа.

Асырларнен демир дептишир,
Къызнынъ къальби ич де дептишмез.
Севда ингит агъу, бал ичер,
Къолайлыкънен къыз сырин билъмез.

Къайдан билдинъ эй, люльбер фидан,
Бу йырынъ сагъа олгъанми?
Яш къальбингъде къозды бир фиъган,
Дуйдинъ чобан дертке толгъанми.

Нечкүй кельдинъ сен бу байрамга,
Савулмаз бир дертке къатылдынъ.
Севги йыры чевирильди яйга,
Сен шу яйнынъ окъунен атылдынъ!

Бааръ кельди, сен де кель, яр», деп
Иырлагъанда юректен чобан,
Нелер кечти, айт, яш къалъбинъден,
Нечкюн эсинъ джойдынъ сен шу ан?

Севердинътин сен де чобаным,
Я гизлим юректе сырыпъ?
Энди насыл беклерсинъ танъны,
Онъа барып стерми йырынъ?..

АЛТЫНДЖЫ ПЫР

Гулыназ эди о къызнынъ ады,
Кой пчинде энъ дюльбер мелек.
Чешме таба танъда ёл алды
Бошасын, деп асретли юрек.

Барды Гулыназ чешме башына,
Бакъты онынъ тыныкъ сувуна.
Отурды о чешме ташына,
Колеткеси сувда ювуна.

Тепренелер кучюк далгъалар
Кузьгю киби сувнынъ юзюнде.
Пейда ола кучюк алкъалар
Яш тамчысы тюшсе козюнден.

Дертке толу севда юрегин
Ачып ташлай чешмеге Гулыназ.
Чешме! Чешме! Динъге тилегин,
Сёзлерини саф далгъанга яз:

ГУЛЫНАЗНЫНЪ ПЫРЫ

«Насыл санга аңглатайым, джансыз чешме,
Даа тюнешин раат-раат юргенимин.
Сыр ачмагъа кельдим санга, айып этме,
Факъат санга ачайым мен юрегимни.
Чешме, чешме, насылдыр бир сыджакъ дуйгъу
Хаялымни яйляларга алып къача.
Бутюн гелже козьлериме кельмей юкзу,
Кимдир маъга: кель, деп, кель, деп къучакъ ача.
Он еди йыл омюр корьдим бу яйлада,
Ич бир пакъыт корьмедим мен бойле бааръ.
Чечеклерининъ къокъусундан баш айлана,
Ильки кере корьдим бойле субхи сааръ.
Айретлендим бакъып кокте йылдизларга,
Айретлендим см-ешиль от оськен къыргъа,
Айретлендим ляселерининъ ачкъанына,
Айретлендим булутларнынъ къачкъанына.
Белениме талгъын эскен ельчик тие,
Севинчимден козьлериме яшлар не...
Юрегимни раатсызлай гузель бир йыр,
Чешме, чешме, аңглат маъга: бу насыл сыр?!..»

* * *

Къызга джевау бермедим чешме,
Буллор сувлу чешме эп къайнай.

Къызгъа джеван бермедн чешме,
Чешме оны пичюндир къыйнай.

Къайдан бильсин о севда месек
Чешменинъ де дертке толгъанын.
Къайдан бильсин о бахтеыз юрек
Бу чешменинъ козыаш олгъанын.

Нидже-нидже севнишкенлериниъ
Козыашларм эди бу чешме.
Къальбин откъа дептишкенлериниъ
Козыашларм эди бу чешме.

О заманда севги бар эди.
Тек ёкъ эди онъа сербест ёл.
Севдаларчюн дюнья тар эди,
Юреклерн олса биле бол.

Хурафатныиъ къолунда эди
Севдаларныиъ такъадир лжугени.
Хурафатныиъ ёлунда эди
Севмек айып дее бильгени.

Айып дегиль эди о заман
Диндарларныиъ куфюр олгъаны.
Айып дегиль эди о заман
Имамларныиъ сокъур олгъаны.

Ялынъыз бир севин-севильмек
Саймлырды буюк джигнает.

Айып эди севгини бильмек,
Шойле эди къуранда аст...

Амма севги асав атдайын
Чокъ кучьлерге башын эгмедн.
Къара булут топлангъан сайын
О ялт эткен бир шемшек эди.

ЕДИНДЖИ ЙЫР

Надир иле Гульназ севгисн
Мукемлешти кунъ ве ай сайын.
Гурюлдеди эки къальб сеси
Къызгъызчымдан янгъан отдайын.

Яна эди къальбиниъ бириси —
Ййляларда, отлакъ, къырларда.
Экинджишн имам эвинде..
Гульназ айткъан сырлы йырларда.

Эки йыр бар эди бу эвде:
Чагъырырды бири намазгъа,
Дефаларджа эгилли ерге
Дер эди ки:— Мевлям шай язгъан.

Севги эди экинджи бир йыр,
Севги эди онда дин, имам.
Севги эди юректеки сыр
Олса биле бабасы имам:

«Беклейим сени
Кунеш баткъанда,
Беклейим, акъшам
Чолпан къалкъкъанда,
Беклейим, козьден яшлар акъкъаца,
Беклейим, джаным,
Севгилим Надир!
Беклейим сени
Гуллер ачкъанда,
Ильпан лялелер
Нурлар сачкъанда,
Беклейим сени къучакъ ачкъанда,
Беклейим, джаным,
Севгилим Надир!
Беклейим сени
Дертлерге толып,
Беклейим сени
Асретте солып,
Беклейим сени — сенинъки олып,
Беклейим, джаным,
Севгилим Надир!»

СЕКИЗИНДЖИ ПЫР

Пыры кельди, озю де кельди
Бир кунь акъшам чапып яйлягъа.
Эки юрек мурадкъа ирди,
Чолпан пысып бакъты чайлягъа...

Сакин акъшам. Кокте йылдызлар,
Темиз эди ер, кок — бар джанан.

Ер юзюнде бир сукюнет бар
Къавушкъанда эки севда джан.

Не куськюнлик, не гъам, не дерт бар,
Не олюм бар, не де айрылыкъ.
Олар факъат тсналыккъа зар
Ве олмасын асрет, даргъынлыкъ.

Сайысыз шемъ янгъанда кокте
Эки юрек урмакъта эди.
Эки юрек эбедийликке
Янгъы эйкель къурмакъта эди.

Сармашыкълай сарылыштылар,
Саф дуйгъудан титредн беден.
Дилъ ве нефес чалт къарыштылар,
Татлы бир не къозгъалды тенде...

Араретли эди эки дилъ.
Араретли эди эки джан.
Бойле отны бир кунеш дегиль,
Он кунештен алалмаз джанан!

Эеджанлы эди эки къальб,
Эеджанлы эди чифт юрек.
Бойле къудрет, бойле кучьяла ал
Янардагъа олмаса керек.

Сүсүзлыгъын къандыргъан гульдай
Бахтлы эди олар бу гедже.

Бир-бириш севип тоялмай.
Бу анлерге эттилер седжде..

— Менимсинъ сен омюрлик, Гульназ.
— Менимсинъ сен севгилим, Надир.
— Джаным феда этсем санъа аз.
— Сёзлеринъе олайым къадир!..

— Саф севгимиз эбедий яшар!
— Бахт пешъэмсинъ, язым — Гульназым.
— Омрюм сепсинъ, севгилим, Надир.
— Сенчюн йырлай юрегим, сазым.
— Йырларынга тапалсам къадир!..
— Саф севгимиз эбедий яшар,
— Саф севгимиз эбедий яшар!
— Менимсинъ сен омюрлик, Гульназ!
— Менимсинъ сен севгилим, Надир!

Бахтлы эди олар бу гедже,
Бу аньерге эттилер седжде.

ДОКЪУЗЫНДЖЫ ЯЫР

Муджизеге толу бу алем,
Эки юрек янгъанда тавлы
Лав-лав этти сырлы бир алев
Ер тюбюнден чыкып ал-мавы.

Бухаранынъ къадим чёлюнде
Къайдан кельди бойле муджизе?

Алжеп, педен экен бу алев?
Къачан корьди бойле шей алем?!

Янар эди итимал денъыз,
Янар эди кяде чёль, къырлар.
Севдаларны шашыртты сонъсыз;
Алжеп, бунда насыл бир сыр бар?

Эль тутышып яваш чайлядан
Чыкъты олар бакъып алевге.
Алев псе дегилъ яйляда,
Корюмекте бутюн алемге...

Котериле эди эн кокке
Муджизевий атешининъ «тили».
Ошай эди алев юрекке,
Дерсинъ, эки сепдалынъ дили.

Къыз гонълюни арады Надир,
Козьлерине къарады Надир,
Яресинден сорады Надир,
Эйиликке ёрады Надир:

«Гульназ, Гульназ! Коресинъми, яр,
Севгимизден догъды бу атеш.
Бу икметте бир эйилик бар,
Бельки будыр биз ичюн кунеш?!

Кель, гузелим, бер мапъа пэин:
Тиз чёкейм сен юрген изге.
Шаат олсун бу алев бизим
Озю кибн гуръ севгимизге.

Къальбимизиниң тёрюнде къалсын
Бу алевиниң сыджакъ шавлеси.
Сёнюк къальблер ондан нур алсын,
Сербест олсун севдалар сеси.

Ер юзюнде яшаркен инсан
Юрегиңде севги сёнмеси.
Омюриниң пак зийнети олгъан
Мукъаддес саф севги ольмеси.

Саф севгиден догъсын садакъат,
Саф севгиден догъсын намус, ар,
Саф севгиден догъсын кучъ, такъат,
Яшасыңлар севип инсанлар.

Анадан ильк догъгъан сабийдай
Темиз олсун догъгъан ильк севги.
Тапъда ачкъан мисгъамбер гульдай
Темиз олсун догъгъан ильк севги.

Гульназ, Гульназ! Кель козьлеринъден
Сыджакъ-сыджакъ севип опейим.
Гульназ, Гульназ! Кель юрегиңге
Алев кибн янып отейим.

...Бир-бирини сарып эки джан
Татлы иске терең далдылар.
Сыр-алевни корип, топлашкъан
Адамларни дуймай къалдылар.

Топлашкъанлар апъламадилар:
Недир бу ал-эстеми, тюште?
«Дешет» эди тургъан эки яр
Ве алевиниң корюниши де...

ОНУНДЖЫ БЫР

Бухараның къадим топрагъы
Билъмесенди ич бойле гедже.
Не олуси ве не де сагъы
Корьмедилер бойле муджизе.

Не пейгъамбер, не де аджысы
Корьсе биле чокъ илян кучъ,
Не купъдюзи, не де геджеси
Корьмедилер бойле аллы ич.

Язылмагъан эди къуранда
Ер тюбюнден атеш чыкъар деп,
Факъат шойле язылгъан анда:
«Не олса да алладандыр эп...»

Яна эди алев парылдап,
Япа эди ынтылып кокке.

Нурлу эди яйля, кьыр ве джап,
Кьоркьунч сала атеш юрекке...

Бу кьоркьунчы кьува ве кьува
Дей:— Эй, мевлям, озюпъ кьудрет ол.
Къайта-къайта окъулды дуа.
Тек эки джан котермеду кьол.

Эйкель киб тура эдилер
Эки севда алевге бакъып.
Къальблер дук-дук ура эдилер,
Санислер кечкенде акъып.

Алев исе яла гурюльдеп.
Ялт-ялт эте мави ялыны,
Косътермеге истегендай эп
Эки яшныпъ джошкьун алыны.

Кимиси четке чевирди бетин,
Кимиси бакъты тоймай сукътанып,
Кимисининъ чимпрдей эти...
Кимиси тура четте сакътанып.

Сонъ бакътылар айрет-пазарнен
Пек ачувлы имам козюпе.
Имам сёйлей гъайрет, азарнен
Инанмайып өзю-озюне:

— Эй, джемаат, эй сиз муслимин,
Екъ буларда, не иман, не дин!

Олса биле о тувгъан кьызым,
Екътир оны корьмеге козюм.
Олар якъан намуссызлыкътан,
Олар якъан бу арсызлыкътан
Къаар-гъадап алланы сыкъты,
Шунчю ерден бу алев чыкъты.
Гунахкьаргъа аздыр бишъ джеза,
Дин оларгъа шай укюм яза:
Олар башта теббе этсинлер,
Тиз чёксинлер, кьуран алсынлар,
Акси алда... отта ясынлар!

АДАМЛАР АРАСЫНДА:

— Этнгиъиз теббе!
— Алыпъиз кьуран!
— Джаныгъызы этменгъиз виран!
— Тиз чёкнигъиз,
Эй, асий кьулар!
— Алланыпъ да мераметн бар...

НАДИР:

— Эй, джемаат! Сизге авале,
Этмишиме укюм чыкъармакъ.
Банга бир-къач сёзюмин дингъелъ,
Сонъ джезаланъ олмасам меп акъ.

Екъ, асли да теббе этмем мен,
Инсан олып севгеним ичюм.

Отта биле янып кетмем мен,
Анълагъан сонъ севгининъ кучюн:

Озь-озюмни бильгенден берли,
Тек бу гедже омюр. корьдим мен.
Энди исе дегилим дертли,
Энди исе къоркъмам олюмден.

Тек бу гедже бахтлы яшадым
Бу дюньяда догъып, осип мен.
Тек бир гедже бахтлы яшадым,
Энди исе къоркъмам олюмден.

Оледжекте йигит чёкмез тцз,
Саф севгисип этмез акъарет.
Эй, адамлар, яхшы билингиз:
Бу гурь алев дегиль ахирет.

Екъ, бу алев энди сёмейджек,
Мен азырым онда ямагъа!

ГУЛЬНАЗ:

— О севгиниз, Набир, ольмейджек,
Мен азырым сеннен ямагъа!

* * *

Алев даа дучюлю гурьледн,
Сыджагъа кыйын даянмакъ.

Алем бойле кучын корьмели:
Хавфлы эди гъафлетте къалмакъ.

Козь къамаша онынъ нурундан,
Куйдюрге истей сыджагъы.
Олмаса да эсер къорундан
Гурьлей, ёкътыр сонъу-буджагъы.

Хавфлы эди гъафлетте къалмакъ,
(Къалип да бу атеште япмакъ).
Топлашкъанлар арткъа юрдилер,
Сонъ шойле бир алыи корьдилер:

Акъчиль-мавы атеи багърында
Бир-бирине сыйлакышып баш.
Эм де йырлап акърын-акърындан
Тура эди дюльбер кызы ве яш.

Тура эди севги-муаббет
Пырып айтып бакъый аяткъа.
Деген киби, инсан селжде эт
Севги аллы мукъаддес откъа!..

Екъ, янамды олар алевде —
Севги ольмей къалды алемде.

ХАТИМЕ

Эй, Бухара, эй, Бухара;
Къадим Бухара!

Эфсанеһни динһегенде
Къулан чёлонһде,
Юрегинде пейда олды
Татлы бир яра,
Ич бир вакыт сапулмаз о ашыкъ
гонһлюмден.

Эй, Бухара, эй, Бухара!
Къач керпан кечти
Кяде такыр чёллеринде
Тегиз юралмай?
Асырларнен, демирлернен
Къач инсан кечти
Багъырыһда гизли яткъан
Отиң коралмай?

Къач пейгъамбер, къач ханларгъа
Олдың сен мекии,
Индже-индже инсан чекти
Сенде анзар?
Чёллеринһде бахт тапмагъа
Олмады имкян,
Индже бахтсиз ашыкъларгъа
Олдың сен мезар.

Агъыр юкло керпан киби
Кечкенде аят,
Бир кузь куню топ залпындан
Уялды адем,
Шу куньден сонъ эфсанелер

Олды акыкъат,
Бунгъа шаат багъырыһда
Тапылгъан алев.

Бунгъа шаат удж-буджакъкъа
Адың баргъаны,
Алеппинини адамларгъа
Къуванч бергени,
Къараманлар къабиринде
Сенмей янгъаны,
Севги киби сыджакъ олып
Менгу къалгъаны.

1976

БАГЪЫШЛАВ

I

Бугуь сени хайырлайым джошкьун сёсюмнен,
Бир япардагъ киби бугуь юрегим якътым.
Шу алевде кызыдырмакътам юрек сёсюмни
Багъышламакъ ичюн санъа. эй, тувгъан халкъым!

Анги шаир йырмамады озь сёсю иле,
Кучюкми о, буюкми о, озь тувгъан халкъын?
Сени менден зияде, айт, ким, себе биле!
Халкъым, сени йырламагъа акъкъым бар, акъкъым!

II

Узакъ-узакъ кечмишиниъе ташлайым назар,
Корьмек истеп мазни олгъан эджадларымны,
Шу ан бутюн вуджудымда биъ бир дерт къоза:
Сыджакъ эджан, сувукъ ислер таша къанымда...

Кок аралаш боранларда давулнынъ сени
Юрегиме алып кире татлы бир къоркъу,
Кокке бакъам тутулгъандай сыджакъ нефесим,
Кокте парча булут кезе-дедемининъ борки.

Булут киби дюнья узре долапгъандыр о,
Танмакъ истеп озюм бир эбедий мескен.

Кокте кезген булут киби шай къалгъандыр о,
Бельки такъдир онъа шойле бир къысмет кескен.

Эшитиле даа бир сес: чалгъы-чагъана,
Ингълемекте зурна иле эеджанлы саз.
Оюнджы кыыз киби къанат джайгъан чагъала,
Дерсинъ, онъа бу сынъырсыз денъиз суву аз.

Девам эте оюн мунълы ава алтында,
Кейф чата чубугъыны тютетип Гирей.
Къаде алтын, тахты алтын, чубукъ алтындан,
Озь халкъынынъ такъдирини ойламакъ бильмей.

Бильмой индже эль юртларны эиль титретсе де,
Омюрининъ йылдырымдай къыскъа олгъанын.
Бильмей учъ юз йыл ичинде ханлыкъ этсе де,
Тек халкъынынъ эбедисен яшап къалгъанын.

Этмишинен халкъ юрегин тильдиреджегин,
Бильмей эм де юрегининъ бир таш олгъанын.
Улу шаир бар дюньягъа бильдиреджегин
Багъчасарай чешмесининъ козяш олгъанын...

Девам эте оюн мунълы ава алтында,
Кейф чата чубугъыны тютетип Гирей.
Къаде алтын, тахты алтын, чубукъ алтындан,
Озь халкъынынъ такъдирини ч акълына кельмей.

Халкъым исе такъдирине башын эгерек,
Яшайберди озь адетини, урувын сакълап.

Айны корьди кя де ярым, кя де тегерек...
Яшайберди эр бир халкъдай адыны акълап.

Екъ, эй, халкъым, кечмишинъе ташлар атмайым,
Сен данма меним джаным-къанымдасынъдыр.
Адынъ иле емин этем: бош лаф сатмайым —
Олгъаныпъдай сен эр вакъыт анъымдасынъдыр!

Беслегендай кенъ багърында ана табият,
Беслединъ сен шенъ багърыпъда тикен де, гуль де,
Екъ, оларнынъ ич бириси манъа дегилъ ят,
Озь далаында оте къаргъа, оте бульбуль де.

Купеш кире юрегиме эгер ойласам,
Ашыкъ Умер киби бульбуль догъургъанынынъ.
Онынъ эр бир сатырына къанып тоймасам,
Кечиралмам асырларнен брулгъанынынъ.

Халкъым, сен де динъленерек онынъ сазына
Нидже юз йыл мугъаясынъ ве шекъленесинъ.
Гъурурланам кя де шойле бахтлы язынъа,
Озь башынъа той яптырып шай эгленесинъ.

Лейля бикеч бахт акъкъында шырып йыр айтты,
Омюрю бою козьлерине аджджы яш пйпп.
Мырзаларынъ пе байларынъ сени мугъайтты,
Ар-намуслы адынъа ве акъкъынъа тийип.

III

Шенъ «Къайтарманъ» чалынды бир кунъ дюньяда,
Мазлум халкънынъ юрегини иплеткен киби.

Озь атешин нуткъы иле Медиев Думада
Чюрип къалгъан Руоени титреткен киби.*

Боран къозды бир боран ки, Ер шары узре
Бахт кетирген боран эдя темиз ве саде.
1917-де, боранлы кузьде
Ильхам кельди мазлум халкъкъа гъает зияде.

Тарихынъны сейлегенде, айтмай кечалмам,
Ким санъа бахт эм де къуванч кетиргенин.
Гедже-кунъдюз онынъ адын айтмакътан талмам,
Омрюм бою текрарларым:— Тувгъаным — Ленин!

Нидже кере далгъаланды раатсыз денъиз,
Нидже кере агълады о мушкюль алынъа.
Омюр ёлунъ дегилъ эди къолай ве тегиз,
Бахт кетирди тувгъан Ленин чёлюнъ, ялынъа.

Тувгъан халкъым, кимлигинъни Ленин бильдирди,
Зифт къаранлыкъ омюрюнъе олды о кунеш.
Санъа къыйыш бакъкъанларнынъ сесин тындырды,
Тень укъукълы халкъларгъа сен олдынъ дост ве эш.

Ленин! Ленин! Ленин! Ленин! Тилимде теспи,
Тувгъан халкъым, сен шу аднен яшайсынъ бугунъ.
Ленин иле омюринъде талгъыкъ слъ эсти,
Ленин пле кенъ уфукъкъа барасынъ бугунъ!

* Решид Медиевининъ Думада чыккышыны В. И. Ленин
«Атешин революцион чыккыш» деп таныды.

О «сыдыргы козылер», о «керме кыашлар»
Халктым, сенин юргингдай о ачык мангалай,
Бизни даа чокь енгинше етеклер-башлар,
Оныннен биз кетеджекмиз кериде кыалмай!

IV

Азат халклар энди башлап омюр корьгенде,
Кыаверенкли чума кельди тувган юртунга.
Омюриньде энди яхшы девир сюргенде,
Дженк бораны, мусибети минди сыртунга.

Кыара хачлы свастика тамгасы батты,
Шай да яра излериинден янган тенинше.
«Тур, аркыадаш!» деп йырлады. Кыара тань атты,
Ватан ичюн сила алдын, халктым, элинше.

Аят ичюн курешкенде Совет Ватаны,
Джан аджымай шу курешке сен де кыатылдын.
Нидже-нидже эвлядыгынын текюльди кыаны,
Ыргат Кыадыр, Тейфукь киби дженкке атылдын.

Нидже Асан, нидже Бекир, нидже Османлар
Сен ве азиз Ватан ичюн эйкель олдылар.
Алименгдай, Гульзатенгдай нидже бсмалар
Он едиге кирер-кирмез гульдаи солдылар.

Сенин киби истидатлы олсайдым шазир,
Язар эдим ич тенги бкь бир кучюлю дестан.
Язар эдим сен догьурган мердликке данр,
Эм де адын кыояр эдим «Амет-Хан Султан».

Халктым, сенде Амет-Ханнын мердлигин корем,
Халктым, сенде Амет-Ханнын кыанатлары бар.
Халктым, сенде Амет-Ханнын эрлигин корем,
Халктым, сенде бингелеп Амет-Хан затлары бар.

Юзлеп-бингелеп, кыарамаилар догьурдын, амча
Бир джадыдай ютып кетти чокьусыны дженк.
Оларны сен ойлаганда багырын яна,
Бильхем, насыл сабыр эттин джожукьларга сен?

«Ат изини тай басар», деп ботен айтмадын,
Эвлятларынын тынч эмкинин гурь джебэсинде.
Ленин берген тюз ёлундан кене, кыайтмадын,
Коммунизм иши ичюн сафтасын кене.

Чачилерин, Энверлерин, Анифелерин
Шуретинин котердилер та кокке ерден.
Бахт кетирди эмек иле текюльген терин,
Мен татарым, деп сёйлейсин юксек минберден.

Коммунистлер партиясы олып ёлбашчын,
Коммунизм уфкы таба бизни етеклей.
Умют иле келеджекке айдын ёл ачтын,
Куреш, яша, талмакь бильмей, керн чекильмей!

Халктым, сенин озь иссен бар эр бир енгинше,
Озь акькынын бар, озь бахтын бар, озь ачык юзюн.
Джеми халкдаи элялсын сен эр анги иште,
Адын элял, кыалбин элял, элял аш-тузын.

Сенинъ иле гъурур толу яш юрегимде,
Тюкнемейджек даа санъа береджек акъкъым.
Гедже-куньдюз бир ой яшай саф тилегимде:
Омрюм бою йырлайджагъым сени, эй, халкъым!

V

Девам эте!
Девам эте эбедий аят.
Денгиштирип заманларны ве инсанларны.
Санфесин ачар тарих мудавмет, къат-къат,
Къабул эйлеп эйиликни ве нукъсанларны.

Дюнья сени, чокъ муреккеп бу инсан заты,
Тефеккюрни, хаялынынъ ёкътыр сынъыры.
О озюне Куньдогъуштыр эм де Куньбаты,
О озюне хандыр, къулдыр, озюне-танъры.

О озюне кешф этти бинъ тюрлю къанун;
— Къанун! — деди тюшсе ерге алма далындан.
— Ер айлына! — деп атешке берди озъ джанын,
Кя де инсан анъламады инсан алындан:

Пылдызларны сайгъанларнынъ кестилер башын.
Эльбет, бу да озъджесине бир «къанун» эди...
Кя де инсан богъузлады тувгъан-къандашын.
Бинълеп дженкте акъкъан къанлар озъ къаны эди.

Нере керек саймакъ манъа бирлей ве бирлей,
Чешит халкънынъ кечмишини айры ве айры.

Таныматъа истемейим дюньяда бир шей.
Инсан тапкъан ольмейджек бир къанундан гъайры:

Бу къануннынъ ады Достлукъ эм де Къардашлыкъ!
Шу къанундан башланалар, асла Инсанлар.
Инсанларчюн сейяремиз этмез тарашлыкъ,
Чюнки анда Достлукъ деген улу къанун бар.

Озь багърына сыгъдыралмаз эди бу алем,
Бол-сал ерде къырылышкъан эвлятларыны.
Къангъа синъген, джангъа синъген фесат, кин, элем
Къыарар эди нидже несиль къанатларыны.

Табнатнынъ энъ етишип пишкен махсулы —
Инсанларгъа керек эди таянч нокътасы.
Чул тутмады кешфиятнынъ ич бир усулы,
Достлукъ деген къанун деди: — Къыргъын токътасын!

Кучюк халкъым, шу къанунгъа мен седжде этем,
Кечкен буюк ёлларынынъ анъдыгъым заман.
Достлукъ-сыджакъ куньлерингъе олды бир мельэм,
Достлукъ иле боранлардан кечтингъ сен аман.

Барсын, бугуны софрасына козюн юмгъанлар
Ред этсинлер бу къануннынъ къудретли кучюн.
Парылдагъан кунеш нурын севмез джумранлар
Дым ювада яшасынлар озълери ичюн!

Дегирменнинъ чархларына урулгъан сувдай
Тёкюльгенде козьлерингъден элемли яшынъ,

Сейле халкым, юрегинъден гъурурны къумай,
Унутылырмы достларынынъ берген туз-ашы?!

Унутылырмы, «юкъла, къозум, оксюз дегильсинъ»,
Деп сабийини башы узре йырлагъанлары?
Унутылырмы, «эй, къардашым, сойсыз дегильсинъ»,
Деп хорлангъан юрегини сырлагъанлары?

Шу дегильми, чин достлукънынъ темелли ташы?
Шу дегильми, инсанларгъа рух берген къауун?
Шу дегильми, омрюмизини мукеммель ташы?
Шу дегильми, дамарынъда ургъан саф къанынъ?

Эй, сиз къара кошслерде нысып яткъанлар,
Тиль тийсетменъ, Достлукъ деген мукъаддес сёзге.
Бильмиш олсун бизге бефтан ташын аткъанлар:
Улу къауун яшар экеч, яшармыз биз де!

VI

Янъы догъгъан Йылдыз кибин яша, эй, халкым,
Зевал корьмей парылдасын айдын нурларынъ!
Ал кунешли куньдюз кибин яша, эй, халкым,
Коммунизм уфукъына етсин ёлларынъ!

БАЛЛАДАЛАР

НИКАРАГУА ФАДЖИАСЫНДАН ЛЕВАЛАР

...Масас сокъакъларындан биринде янып, яры куль
олгъан инсан джеседи ята. Бу джеседин сокъакълардаки
быралкы копеклер тарткъычлайлар.

...Эстели шеэринде яш ана баласына сют къыдырып
чыкъкъанда, баласынен атылып ольдюрюлди.

...Леон шеэринде Самоса гвардияджылары 10 яшында
учь огъланчыккы диваргъа къаршы къойып, къуршун-
ладылар.

...Самоса карателлери азатлыкъ пчюн курешкенлер-
нинъ юреклерини ярып алмакталар...

(Газеталардан)

I

Эй, азатлыкъ пчюн куль олгъан Инсан,
Бугунъ сен менш де куль этметесинъ!
Мен де сенинъ кибин ялмакташ, инан,
Юрегинде кычыра дертлп бир сесинъ.

Эй, сиз «тарихчылар», сёйлеменъ ялап,
Битмедн фашистлер кыркъ беш сенеси.
Оларнынъ йыртыджы сойлары къалгъан,
Буны апълатмакта Никарагуа сеси!

Сокъакъта къап-къара инсан кемиги,
Азатлыкъны тарткъычлай, ашай копеклер!

Келир кунъ: бинъ алтын сычан делиги,
Шимди къан төксерек яшай копеклер!

Ватаныны севген писанны якъкъан
Пиночетининъ ороспу досту Самоса,
Осьпюрген огълунъ* да автомат такъкъан,
О да азатлыккыны якъа вс аса.

Пигирминджи асырнынъ якъыджылары —
Диктатор адыны алгъан джеллатлар,
Урьлюк, азатлыккынынъ баскъынджылары,
Этминшигизини бир кунъ тарих эсаплар!

Бугунъ янгъан писан серилип ята,
Бугунъ Никарагуа къанларгъа бата.

II

Эстели шеэринде атылды Ана,
Джеллат писанны аджымай, ата.
Бильмем, бунъа юрек пасыл даяна,
Анасы янында эвяды ята...

Ана ким, билирди джеллатнынъ огълу,
Анадан арам сют эммеген олса.
Эвялат ким, билирди джеллатнынъ огълу,
Дюньягъа пич олып жельмеген олса.

* Самосанынъ 26 яшында огълу карателлер гвардиясына
команданлыкъ япа эди.

Сют къыдыргъан ана онынъ козюне
Корюнгендир, бельки, азатлыкъ олып,
Олсаткъан сабийининъ «Сют!» «Сют!» сёзюне
Къуршун атты қозылерни ал къангъа толып.

Тувгъан топрагъында ютум сютке зар,
Эстели шеэринде эки джесет бар.
Тарихчылар, буны языгъ китапкъа,
Бу да кирсин энди къанлы эсапкъа!..

III

Къоркъудан титреген учь огъланчыккыны
Итеклеп, диваргъа къаршы тиздилер.
Аля он яш жорьген учь яш жанчыккыны
Леон шеэринде бирден узьдилер.

Ах, къалемим сынгъайды барем,
Бойле фаджнаны язып олгъанджел!
Юрегим урмакътан тынгъайды барем,
Бойле акъсызлыккыны эшитип, солгъанджел!

Лякин акъкъым ёкътыр сусып турмагъа
Инсан акъ-укъукъы тапталгъан куньде,
Акъкъым ёкъ женарда пысып турмагъа,
Азатлыкъ курешине къатылгъан куньде.

Къуршунгъа тизилген учь эвядынъа
Шпирим олсун ольмейджек бир дуа...

Теменна еңилъмез, мағърур адынъа,
Мен сеннен яшайым Никарагуа!

Бутюн ламуслы халкъ сенинънен бугунъ,
Демек, джеллятларъа башланды уюм!

IV

Масае сокъағында янъап джеседнинъ
Юрегини де ойып алъаңлар.
Джансыз тен ичинде бир парча этни
Тири къалъаң юрек санъаңлар...

Парча-парча кескенлер оны,
Къайта баштап тырильмесин деп,
Сонъ чызмалар эзгенлер оны,
Халкъкъта юрек корюнемесин деп.

Шойле ястей къаңлы диктатор.
Долларларъа* таянып аркъа.
Юрексизден къоркъмағыаң «батыр»,
Тек юрекли джесеттен къоркъа...

Кесильген бир мағърур юрекинниъ
Юзлеп-бинълеп доғъыаңың билъмез,
Азатлыкъчюн тынъаң юрекинниъ
Арзулары бир вакъыт ольмез!

* Диктаториниъ профессиональ джелляглары Пентагонны
гизли фондундан 60 миллион доллар кредит алдыла
(Газетадан).

ЮКЛЮ КЪАДЫН

I

Гедженинъ
Къаранлыгыны...
Шырпыкълыгыны...
Эслетелер
Юзюндеки юфкъа эсмер лекелер.
Кунъдюзиниъ
Ярыкълыгыны,
Ярыплыгыны
Эслетелер
Козьлердеки муляйым
Нурлар —
Гъурурлар.
Шойле юзыеп,
Шойле козьлерден
Акъырып-акъырып
Атмакъта адым
Агъыраякълы къадын.
Анъламакъта яшавнынъ
Лезетин, дадын,
Акъырып-акъырып
Атаракъ адым
Агъыраякълы къадын.
Багърында эсджан

Ве экинджи джан —
Даа дюньягъа
Кельмеген инсан.
Оны ойлай
Агъыраякълы къадын.
Оны къайгыра
Ер юзюнде атаракъ адым.

II

Эр шей азыр:
Безъ къундакъ,
Чаршафлар, безълер,
Нагъышлы ёргъан,
Йымшакъ юзьбезлер,
Пускюлли феслер...
Багърында эеджан
Ве экинджи джан —
Дюньягъа кследжек инсан.
Оны ойлай,
Оны къайгыра
Агъыр-агъыр атаракъ адым:
«Ким оладжакъ?
Къызмы?
Огъланмы?
Лейлямы?
Гульнармы?
Я. Рустем? Асан?
Эх, ким олса, олсун!
Тек башы устюнде

Кунеш сёмеген
Олсун бир Инсан!»
Татлы арзу,
Татлы истек,
Татлы ниет,
Татлы дуйгъулар
Агъыраякълы
Къадынгъа
Не къадар уйгъунлар!

III

Озюни ойламай
О къадын.
Ойламай —
Козьлери
Нелер кореджек...
Ойлай о
Багърында
Экинджи джанын.
Бу дюнья
Эвлядына
Нелер береджек...
Котереджеклерми
Оны эллерде?
Козьлеринде
Ойнайджакъмы
Кунешиниъ шевкъы?
Тынчыкъ оладжакъмы иллерде?
Юрегинде

Къайнайджакъмы
Аятныгъ зевкъы?
Багърындаки агъыр
Юкюнени депиль.
Шу суаллер агъыр юкюнени
О къадын
Кельмекте ёлда!
Кельмекте ёлда!
Онынъ агъыр юкюни
Енгиллештирмокъ
Инсанлар,
Инсанлар,
Тек бизим къолда!

МАСАЛЛАР

БИР ДЕЛИ ВЕ КЪЫРКЪ АКЪЫЛЛЫ

Эвель, эвель, эвельде,
Бильмем эндже йыл эвель,
Тюм-тюз чёллю бир койде
Тынч яшагъан къавым-эль.

Эккеп, сачкъан ве оргъан,
Бол арманлар бастыргъан.
Гъает ишсевер олгъан,
Кеч яткъан, эрте тургъан.

Баарь кельсе, бутюн чёлъ
Ортюнген ал лялегс.
Пейда олгъан ляле голъ
Ич тепъи ёкъ алейде.

Шемшekten сонъ гудюрдеп
Ягъмур къуйгъан токътамай.
— Берекет бол олур,— деп
Халкъ севинген юкъламай.

Яз кельгенде, маджарлар
Сыра-сыра екильген,
Бол берекет арткъанлар:
Кочер агъач букюльген.

Кузьде салкың ель эскен,
Топлаганлар бол кыорай.
Кылыч кыайрап кыыш кельген,
Пырлаганлар «Чал кыорай»...

Кыыскы этип айткында,
Омюр зевкылы, аят тынч.
Эр кунь акышам яткында,
Халкыта олмакыан окюнч.

Кель-кель заман, кет заман,
Пыл артындан йыл кечкен.
Халкы яшагыан тынч-аман,
Бир кыуюдан сув ичкен.

Терен экен кыую пек,
Чыгырыкынен сув чеккенлер.
Кыолай олсун, деп эмек
Даим бир ат еккенлер.

Нидже заманлар кечкен,
Кыюуда сув битмеген.
Нидже нисиль сув ичкен,
Кыуюны терк этмеген.

Кыую янында ташяк*
Малларны да суваргыан.
Елджу кечкенде, анджакъ,
Атын мында туваргыан.

Иште, койлюдер пчюн
Кыую — аят менбайы.
Шу кыуюдан сув ичип
Кечкен куню ве айы.

Эр бир койде олгыандай
Олгыан мында бир дели.
Кыурсакъ ашкыа тойгыанда
Кыашына экен эли.

Кельген кыую башына,
Сувын ичип, кекирген.
Бакып ташякъ ташына
Севинип пек сскирген.

— Айды,— деген,— шу ташны
Кыую ичине атайым.
Инан олып омрюмде
Мен де бир иш япайым.

Он адам котералмаз
Ташны кыуюгыа итерген.
(Делиде кучъ аз олмаз)
Койге бсля кетирген.

Буюк бир таш саф-саде
Сув ылагып кыапаткыан.
Дели япкыан ишинден
Мемнюн олып кейф чаткыан.

* Таш савут.

Сув башында топлангъанлар
Меджлиске кыркъ акъыллы.
Тамам кыркъ кунъ мий ёргъанлар
Бир-биринден такъыллы..

Бирн деген:— Ташны андан
Чыжъармагъа кучъ керек.
Бирн исе баш саллагъан:
— Олмаз, кыую пек терен.

— Янгы кыую къазар эдик..
— Екъ, ёкъ! Вакъыт кечеджек.
Янгы кыую къазылгъандже
Кой къайдан сув ичеджек?..

Тюшюнгенлер, ойлангъанлар,
Ольчегенлер, бичкенлер,
Сонъ даянып олмагъанлар:
Къуюгъа да тюшкецлер.

Дели исе кыую япында
Бу ишке пек зевкълана.
Гъам-къассевет ёкъ апында
Ойнап-ойнап айляна.

Булунмагъан ич бир чаре
Ташны андан алмагъа.
Сонъ дсерек:— Ах, не чаре?
Койде кимсе къалмагъан.

Бир делининиъ япкъан иши
Койни сувсыз къалдыргъан.
Онынъ къуюгъа аткъан ташы
Халкъны ойгъа далдыргъан.

Ята эмиш аля о таш
Терен кыую тюбюнде.
Акъыллылар ёралар баш
Таш устюнде бугунъ де.

ДЖУМЕРТ ПЫЛАН, АЛИДЖЕНАП ҚЪАРТ
ВЕ ХИЯНЕТ КОСЕ АҚЪКЪЫНДА
МАСАЛ

Бу масалны қъартбабам
Дедесинден эшиткен.
Қъартбабамнынъ агъзындан
Манъа келип етишкен.

Мен де сизге, балалар,
Озь борджумны одейим.
Қъартбабалар сырасына
Масал айтып отейим.

Амма шимди мен яшым,
Не козьлюк бар, не сакъал.
Шунынъ ичюн лек къоркъам:
Масал олмасын токъал.

Эвель, эзэль заманда,
Биз бильмеген таманда,
Чытырман дагъ бар экен,
Тёпеси акъ къар экен.

Дагънынъ ичи бол эмиш
Бинъ бир тюрлю емишке.
Тек даянсанъ олгъаны
Онкъур-чокъур эмишке.

«Эгер дагъгъа чыкъмасанъ,
Санъа емиш къайда, я?
Ятсанъ эвде янбашлап,
Къайдан кельсини файда, я?»

Деген қъартнынъ бириси,
Эп дагъ бетке къарагъан.
Дагъгъа чыккып эр куню
Анда къысмет арагъан.

Чувалына эр куню
Тюрлю емиш толдургъан.
Дагъдап эвге къайткъанда
Қъарт пек яман болдургъан.

Кель, кель, замап, кет заман,
Чокъ кунълернинъ биринде
Ял алмагъа отургъан
Гуръ терекнинъ тюрюнде.

Чувалына янбашлап
Ял алгъанда текаран,
Теректенми, коктоенми
Саркъкъан чаталбаш йылан.

Апансыздан бу алгъа
Гунасыз қъарт пек шашкъан.
Йылан исе бурулып,
Инсан киби сёз къошкъан:

«Менден асла кьоркьма, кьарт,
Кимсеге сыр ачмадым.
Иылан олып кимсеге
Зеэримни сачмадым.

Айткьанымны беджерсенъ,
Хатринъни хош этерим.
Беджермесенъ, зеэримни
Кьарт башынъа стерим.

Эр кунъ акъшам устюнде.
Кетир манъа бироз сют.
Лякин озюнь бу ишин
Сыр оларакъ ичте тут.

Саба кунеш догъгъанда
Сют чанагъын алып кет.
Баланъ-чагъанъ огюне
Къысметинънен тездже стъ.

Эр кунъ акъшам устюнде
Сют кетирген кьартбабай.
Бир чанакъ сют ерине
Алтын алгъан пек помай.

Куньлер кечкен арадан
Кьарт чокъ алтын топлагъан.
Сонъ базаргъа кетмекчюн
Кьомшусыны оплагъан:

«Бабанъ яхшы адам эди,
Озюнь — акъай пашасы.
Айткьанымны ялсанъ эгер,
Зенгин олып яшарсынъ.

Лякин санъа бунынъ ичюн
Огретейим бир кьурым
Зенгин олмакъ къолай дегиль,
Ичте сакъла тек сырынъ.

Хыянетлик не олгъанын
Акъылынъа кетирме.
Хыянетлик этип, сонъра
Мезарынъда окюрме.

Чытырман дагъ ичинде
Тура чатал бир терек.
Эр кунъ, акъшам устюнде
Шу терекке сют керек.»

Кьомшусына кьартбабай
Не ялмасын огреткен.
Бир къач куньден къайтырым,
Деп, озю ёлгъа кеткен.

Кьомшусынынъ сакъалы ёкъ,
Башы исе таз экен.
Таз олуп беля дегиль,
Акълы-фикри аз экен.

Косе акъай баргъан-кельген,
 Макъсадына етмеген.
 Бир чаначыкъ алтынгъа о
 Ич къанаат этмеген.

— Эй, эй,— деген,— мында экен
 Бутюн байлыкъ ве алтын.
 Шу йыланны ольдюрмесе
 Косе олмасын адым.

Шу фикирнен косе акъай
 Балта байлап беллине.
 Елгъа чыкъкъан эм де алгъан
 Бир чанакъ сют элине.

Йылан сютни ичеджекте
 Балтасыны саллагъан...
 Хыянет ве пис хыпзырныпъ
 Шу ан джаны къалмагъан.

Къарт базардан келип бакъса,
 Косе чокътап серильген.
 Номай алтын аладжакъдай
 Эки къолу керильген.

Не терек бар, не йылан бар,
 Бакъынъ сиз бу икмекте.
 Сют ташылгъан чанакъ ята
 Къапакъланып бир четте.

МУНДЕРИДЖЕ

Замандаш	5
Солдат достума	7
Пылбаш шири	9
Балалыгым	11
Яз акъшамы къарагъач тюбюнде	14
Къарбабаны беклеп	17
Анам, сени пек сагъындым	19
Алиме	23
Сизге не керек?	25
Йырджы	27
Кунълерим	29
Омур — дегирмен	31
Мен сени тюшюмде опыкен экеним	33
Татлы зеэр	34
Ой, яшамакъ истейим!	38
Айнен динълеп	40
Инсангъа	42
Эшреф Шемъи-заденинъ вефатына	44
Шаир	45
Вячеслав Микрюковгъа	47

Локъатаджыларгъа	49
Яхшы нисан	51
Дуэль	52

Терджимелер

Тиленджи	54
Тюш	54
Къанджал	56
Шапрынъ олюми	57
Ахлякъсызлыкъ	60
Дёртлюклер	61
Секизликлер	63

Гъазеллер

Ашыкъ Умер	83
Эй-вах!	84
Къабаатым не меним?	85
Чагъырыгъыз махбубемни	86
Оймасанъ	87
Нилчюн	88
Корьдим сени бааръ фаслы	89
Сенинъ иле кетти къальбим	90
Мендирим	91
Беллейим	92
Не олгъан?	93

Поэмалар

Севги алевли	94
Багъышлав	120

Балладалар

Никарагуа фаджиасындан левалар	129
Юкю къады	133

Масаллар

Бир дели ве кыркъ акъыллы	137
Джумерт йылап, алпдженап къарт ве хыянет косе акъкъында масал	142

На татарском языке

ШАКИР СЕЛИМОВ

ПЛАМЯ ЛЮБВИ

Стихи и поэмы

Редактор *А. Селимова*
Рисунки *А. Крюченко*
Рисунки редакторы *В. Нечирковский*
Технический редактор *Э. Саидов*
Корректор *Л. Дерменджи*

ИБ 1596

Басмаханеге берилди 19. 01. 81. Басмагъа рухсет этилди
18. 01. 82. Р 03721 Форматы 60x90^{1/32} Басмахане кягыты №1
Эдебий гарнитура. Юкъяры басма. Шартлы басма т. 4,75
Нешир т. 3,84. Тиражы 2000. Сымарыш № 154. Фияты 45 к.

Гъафур Гъулам адына эдебият ве санъат нешрияты.
700129, Ташкент, Навоий сокъагъы, 30.

Озбекстан ССР нешриятлар, полиграфия ве китап тиджарети
лшлерни боюнджа Девлет комитетинияъ Ташкент «Матбуат»
полиграф истисал бирлешмесиянде, 2-басмаханеде басылды.
Янъыёл шеэри, Самаркянд сокъагъы, 44.

С (Крым-Тат)
С 42

Китап акъкъында фикир язгъан *Риза Фазыл*.

Селимов, Шакир.

Севги алевн: Шиирлер ве поэмалар.— Т: Эдебият ве санъат нешрияты, 1982. 152 б.

Шакир Селимов эдебиятымызгъа етмишинджи сенелери кельген яш истидатлы шаирлеримизден биридир. Окъулыджыларымыз онынъ «Акъбардакъ» (1974), «Дуйгъуларым» (1979) адлы ширий китапларынен таныш олгъан эдилер.

Къолунъыздаки «Севги алевн» китабына шаирнинъ сонъки йылларда яраткъан эсерлери кирсетилди.

Селимов, Шакир. Пламя любви. Стихи и поэмы.

С (Крым-Тат.)

С $\frac{70403-5}{M 352 (04)-81}$ 104-81 4702057020

© Гъафур Гъулам адына эдебият ве санъат нешрияты,
1982 с.